

בְּהַאֲפָגָן

שיר

מוסר חשבל

וך מחדש עטתדרות המחבר, מבוא והערות

"ע"

א. ה. ווֹיִים.

הוצאת " אחיאסף "

ווארשא

ברטומ האחים שולד בערג דוקא 1
תרנ"ג.

РАБЪ ГАЙ ГАОНЪ

Стихотворенія Рабъ Гай Гаона

Сост. А. Г. Вейссъ.

Издание „Ахиясафъ.“

ВАРШАВА

Въ Типографіи Братьевъ Шульдбергъ, Диканъ
893.

Дозволено Цензурою.

Кіевъ, 15 Апрѣля 1893 г.

٤٢٧

א' ١٧

٢٩٣

רב Hai גאון

פרק זמן הגאנונים מראשתו וכמעט עד אחריתו ידמת ביעיננו באילו אין אדם בארץ הישיבות אשר הציג בפ' רגלו הלאה-מגבול ארבע אמות של הלבה, ואל חכמה ודעח חוץ מזה אין דורש ואין מבקש, אין שם עינו ואין שם לבו. לא בלבד כי חכמויות העולם כנבריות נחשבו להם, יعن כי הרוח אשר משל בישיבותיהם לא ראה באלה כל תועלת לדת היהדות ולחוצם ידים בתורה, כי אם גם חכמת לשון קדשו, אשר היה באמת משען חזק לדת ולתורה, גם היא הייתה בעת היה שדה בלתי נعبد אשר לא יוצר ואמ נורע עליה כלו קמשוניט, כי לו לא כן לא יתכן כי בכל פרק הזמן הזה עד קרוב לקציו אין אחד מן הגאנונים אשר הפליא לעשות בחכמתו זאת. בן ידמה לנו אם למרהה עיניינו נשפטו ואם נוכיח מה שאן לנו שאירית פיויטים נאים ומליצות ושירים מן הגאנונים על העדר החכמתו זאת בארץ הגאנונים; אבל זה יהיה משפט מעקל, שני היישיבות לא היו כל הארץ ובבעליה לא היו כל יושבי הארץ וחכמיה, ונכח למשל את דורותינו האחרונים, רב פלטוי ורב נוטרונאי ורב עמרם של הזמן האחרון, אולי יוכל לכנות את הרב בעל "נדע ביהודה" והרב בעל "שאנת אריה" והרב בעל "פני יהושע". ומוי פתי יחשוב יعن כי שלשותם כל תקפת וגבורתם בתלמוד ולא היה להם יד ושם בחכמת הלשון על בן איש הארץ אין אשר בחר באשר מאמתו?

שהרשota נתונה לאמר דבריו פיטושים שמרכbin בהן דבריו אנדרה¹⁾. ואולם במשמעותם פרו ורבו מתקורי הלשונות העבריות והעברית בארץ הנאונים, והחכמתו והמדועים הופיעו אורים בשמש בגבורתו עד כי נס בין אהרון הנאונים דראש ישיבות בככל מצוא אהבתם המדעים והחכמות ולכלם בראש חכמת לשון הקודש. הן מי יודעך לרבות סעדיה גאון ומוי ישות לו בדורות החם בחכמתך דקדוק לשון הקודש ובבאו המCKERיא לפוי עופק פשטו ובענעם תרגומו לשלשון. ערבות! והלא דבר הוא אשר החכם הנפלא כל אלה החכמות ובו אברם אבן עורא אמר עליו כי הוא הראשון מוקני לשון הקודש (ס' המאונים), וכי במו כמותו דרךך לבני עמו במדעי העולם, ובתבונתו כפין יגתם על מי מונחות האמונה והדעתם למחeo האמות. ואמן גם אהרון יאסר המדע לתיבתו ארץ בבל, ומרווח רב סעדיה נאצל גם על גאנום אהרים אשר באו אהרון עד תם פרק וכן הגאנומים.

אחד מן הגאנומים אשר התפעל מרוח רב סעדיה-בירו שאtot יותר ע היה אהרון הנאונים בומן, אשר עמו נחתם פרק זטמן, הוא רב האי גאון, בן ידב שרירא גאון, בן רב הניינא גאון, בן רב יהודה גאון, ולמעלה מהם אבותות ואבותות אבותות כלם אדרוי תורה מצצעאי נשאים ראשין הנולדה שבבל, וחתימהו למשמעותם עד זרובבל בן שלחיאל מרוע דוד בן ישי. משחר טל גלוותנו נראו בו אותות בשורות נפלאים ובעוות שקיידנו בלמודים החפתחו ויהי לטשע נעמן אשר בבר פריו בכבודה בטומן קין, שעת הוללה אותו יהודה שת תש לאלתך

1) פ' בספרי יהודה דוד וירושלמי תלול רומיי פרק ב' ס' מס' 221 וזהו ועוד בערך בספרי, שהרשות כי בבר נספה רב גוטנוראי וכן אין נחותים לאמר טפש הקלאו.

ואנו ראיינו כי בזמנ אלה הגאנומים אף בלי עורתם ואולי גם במורות רוחם היהtica בעת ההיא תחית החכמה הזאת, אשר לא אלה הרבניהם ולא אשר כמותם גדרות ווומות, כי אם חפמים מקרוב העם הרימו קרינה בכבודו, אף כן היה בפרק זטמן הגאנומים, ואם גם ממעשה ודי החכמים הנקראים בשם "גאנום" אין לנו שאריות אשר תעיד על השבללה בחכמת הלשון, הלא²⁾ יש לנו שאריות הרבה מיפויו בני זטמן וקצת ספרות בתווים בלשון עברית, אשר הם נאמנים על רום המכילה אשר עמדו עליה המליצה והשוו בזמנים ההם. אף בין הגאנומים עזםם ביל כל ספק היו אנשי אשר היה להם לב ורצון לחכמה הזאת, ואם לא השאירו אף עלולות מיפוי מעשיהם אין זה פלא; הלא³⁾ כמעט מכל פרוי החכמתם לא נשאר רק עלילות. ואלו ישבות גראם על חרטון בשרגום בה ווועטעם בראותו כי נעמץ להם פיטוי הקלר סרי טעט עד שנטנו להם מוקם בתפלות הצבור — גם זה אין אותן. כי מה שמצוין חוץ ביפויו הקלר לא היה ייען כי החטאנו למטען שיריו ומיצתו נוהשבו להם בעניהם זמורות ישראלי; אמנס טבה אחריה יהוח ננד פיניהם, והוא, יען כי תוכן עניינם היה מושך את לבם אליהם, כי והוא בהם דבר אשר זטמן היה דושש אוטו. זטמן היה זטמן פריחת הקרים עזינו הרבניהם עד מות והתלמוד עד להשחית, והיכשילו ריבט בתורה אף מן הדרבוקט בחזרות הקבלה, וכן ראיינו מתוך כתבי השובותיהם, כי היה אנשים גם בין הרבניהם אשר היו ממאנים מלאמר דבריו משנה ותלמוד בהגדה של פסח; ועל כן היה פיטוי הקלר דוששים להפיצום. כי הם היו פוטחים מבון מוחת, כי כלם היו נסדים על פדרשי הרבנים שנואו נפש הקרים והיתה כונתם בהדר אמוריהם עם תפלות הצבור לעשות פרוטות נגד הקרים, וכן אמר הגאון רב גוטנוראי רב גוטנוראי מפורש ושות שפל,

ה חמישי וכבר ביום געוורי ישב לרגלו הגאון רב אהרן הכהן – האמצעוג נס כלב בן פרגדו אשר היה חלק לעולמו בשנת תש"ט. ורב האי בעצמו מעך כי במה שבתוכה והיה עם אביו, אשר היה מחלמי ישיבת ר'א, אצלו וספר מקבנגיון בישיבתו במונברדייאן (ס' האשכול ח'א ציד 5), ובעת ההיא הלא רב האי עוד צער לימים. וקרוב הדבר מאר כי גם רבו זה העיר לבו לרעת חכימות אחרות ולהגות במדועים. ולא דענו כי רב אהרן זה יותר מאשר היה חכם החלומות עוד היה חוקר ועשה פירוש במדועים ואמרתו עלייו כי חכר גם ספר פלוסופי ועשה פירוש על התורה (גראטץ ח'ז 356 בשת מנוק). ועל כן לא רוחקה היא החשערה כי האציג עלייו הרבה מושׂרתו לביטור עיניו מלמד החכימות, בשקיידה ובגהונות לבו תבוננות עבورو לו חז' ימי תיו הארוכים, כי עד יdotovo cabin ט"ז או מ"ז שנה לא הייתה לו כל פקורה בעמו רק ישב בשכת תחכמוני ואפק בחפניו חכמת התורה ותרח החכימות למייניחן. גם לא אפונה כי בקרוב השנים האלה, אשר הן הטבות בכל חי גבר, נתנה שקדתו פריה בעתו וחילק גדול או קטן מחהבו. הרבה אשר הכנין ואשר יסד هو בני חומן ההורא, אבל לא הוגד לנו מי וממי ייצאו לאורו ראשון. וזה נחשב בעיני משגנה אשר שננו רוב קדרונוינו, כי העלימו שם מספרותם וילידי רוחם זאף אם לא העלימו לא רישמו הומן אשר בו חבורום. ושתי אלה הנקדחות לא נבען שתעדרנה, כי כל מהבר טובע על מלאותו חותם תכונתו וברודענו אותה נס נער לחות משפט דרך על מעשהו. וכמו כן ידיעת זמן הולדה זאת חבור היה לנו עוזה לא מושׂר להבן דבריו ולשפטו על עניינו ולהחר במתעלמות החכמתו, אמן בשנת תש"ט או תש"ז התנסה וווקט על לפקודה רמה,acci רב שרוא אשר היה אז גאון במונברדייאן מנהו לאב בית דין

רב האי גאנון

אל ידו, כל כתובתי חולדות היו עשו את שנת תש"ט לשנת חולדת אותו, ומודעתם ברור מפי הגאון אביו כי השנה אשר בו מנה את בנו לאב"ד היתה שנת תש"ט (או תש"ז) כמו שאר שנים לפני כתבו האגדה היהודעה לקירואן. והאגרת הוצאה הלא היא בהובלה בשנת תש"ז (או תש"ח), כאשר מפורש וכך מטור האגדה בחיקמת דבריה; על כן יצא להם משפט מועל לנשאהו על בסיס האב בית דין עשו בילדותם מלאו לו עוד שמנה עשרה שנים. וכי יאמין אתה על רב שרוא גאון שמנה גער לאב"ד, ומוי יאמין על רבבי היושבה שיאבו לו וושמעו אליו? ואם עכבר על כל דורות הגאנוטים נמצאו כי רוכב לא נתמן עד הגיינעם לימי זקנה ובכל טפק לא נבחרו גם לא ברכות ב"ד מצעריו החכמים. אבל באתות מעות אחת קטנה תאבד לפיעמים טובה הרבה ותקכל דעת החכמים. הם השבו כי נולד יב האי בשנת תש"ט. ואמנם מאיין ידע זו? האם מפי קבללה זמיינער ערדים נאמנים בני זמנו? לא. אמן ממשפט רעםם. כי מצאו במקורה יישן כי ר"ה מות בן ס"ט שנה, ועכבר בגאנוטה ארבעים שנה, ובAbortות בית דין י"ב או י"ד שנה, ומות בשנת תש"ח. ועתה המשפט אשר יצא להם מכל זה היה כי נולד בשנת תש"ט והוא בן כ"ט באשר נעשה גאון וכבן י"ז בשגעשה אב"ד. ואמנם כל אלה החשבונות לכלו בתהו ואבדו אם נדע כי במקורה הראשון אשר נתן מספר ימי חייו ס"ט שנה נפל טעות, כי תחת צ"ט כתוב המעריך או הכותב ט"ט, כי באמות בן צ"ח שנה היה ר"ה במוות, ונאמנה לנו עדות בן זמנו תלמידו יודרו רב שמואל הנגיד הפטרדי אשר קונן עליו בקינותו: "ככ"י בכח לר' האי אשר היה כלא היה, אשר היה כמו מאה". עתה יעלה השבעון ימי חייו בן: בשנת ת"ש נולד, בן מ"ד.

ברותו רב שומאל הנגדה במעט אחותה ורשותם תלרמו. "במותו ההוראה הלהבה לבוי ציה וגנט ספר קדרש, והלך דין לפניו ודבר הכרה והושיה וההוראה עלי' אישת מקוננת והוימה ועל בעל געריה מלילה ובוכיה" בו אבר עורה לעשוך, ואבר מכורע במלחוקות, אבר עומר בפרק נגר המורים אשר יודו בההנוכות וננד העשיות מלאתה ה' רטיה. ולא נחשב כי רגשי האוחב והפלגה המשוויה יהנו מוחך גורנו, כי באמת אין בות הפלגה אף במלוא מרד מדלו. אמרת הוא כי יונת מכל הגאנוטים הרבייע תורה בישראלי ולאוואר הלבço דורשי תורה במורה שם עד מבואו" (ס' הקבלה). אמתו הוא כי במתו הלהבה החורה ואבדה מכל ווגם הҳכמתה אספה נגחה, אמת הוא כי אין כמותו אחריו בארץ ההיא אשר לנצח ימלך להציג שעוקום מיד עושקסת בח, ואף אמת הוא כי היה דין אמרת מכורע בין החלוקים המתוטט גם החיים. ומה דמות נעריך לו בין הגאנוטים אשר בחוקת לב, ואומען רוח עמד בפינ' נגר פורייצי בני עמו ופורייצי המורים אשר יוזו בתהנוכות ומיהי¹!, ויען כי הוא פורייצי פרץ באללה בזמנו על בן נמציא כי היה מפקוד מארך להחויק במועיו מנהני ישראל והפריו לפעמים על מרחת הדין לאסרו המותר באמרתו: שם יש פורייצים בדבר יפה לנדרו בפניהם (שער השובה ט' צ'ג). במורה חכם יוזע רוח העם ורפיינו זמה ומנו דורש מאתו לא ירא לכלת הלהה מן תגבול אשר גבלו' הראשוניות. הן בענין מלאתה בחול המוער כי מוקובל עלהם הווודרים על פי התלמיד אוין מלאתה אסורה

1) הראות על כל אלה חזרות ומופתות בספרי דור ודור ודורותיו' חד פרק י' / ואשפטם בכל מקוםו היה בכם הראות / כי אין תלמידו רק לסתור דבריו י' המאוין לזראים והזרים לרעת תלמידות גדרוניין / אבל אין אוכנות תקלתו הבהרת,

א) שנה נתמנה לאב"ד¹), ואחר כן הגיון לנאנות וזה נאם אובייגטirs שנה, נמצוא בין הכל צח' שנה. אולם יותר דברי ימי ב' היא הניפות לוטים בחשך, כי לא דגש, אלא לאשה בת וב' קוק שחתה אשר נודע לנו עוד, והוא, כי לך לך לאשה בת וב' שמואל בן חפני גאון. ואין זה פלא בעיניים כי לא נשאל מקרים היו הניפות והונומות רך מושך מוער. לדעתם קדמוניין רק זאת חשוב להשאיר לברון מעניין גדול ההור והחכמת שפשטם ומעשיהם מה שעשו שארו לברכה ארץ עד שנות י"ג ודור. בעיניהם תולות אדם באמות הן מעשי הטובים, עבדתו בכורם ה' צבאות היא ההור, פעולתו אשר פעל להימ', ואבניהם תולדות חי' רב תא' האלה לשם ולתאה ולטוב לנו ישארו זכרונות וכחבות לדור אחריו וכמעט אחת לא נדרה. בעמושו קנה לו שיש עילם טוב טכנים ומפעלים אם כי ההלל לעולמו ולא היה לו בן או בת, אבל ולייזם הם הארץ תלמידיו אשר נשאו שם לכל קשי ארץ (ברון לראשונים טהרכבי 48). מועלות אשר אך לעתים ורתקות יתחברו יתרו באיש אחד עטרותיו בגור שוחנים, גוף טהור ולב חדש אין לו בן עמרט' בן הלווה בני זמנו, ומפקודו תורתו וחכמו שacky חיות כל הדרות העשויות. בקינוו אשר קנוו עליו במוש איש

ואיוו מותרת, אבל לא שמענו שייחיב התלמידו לאיש הרוצה לעשות מלאה שיאש בפרטאות את החכם אם מותר לו לעשות מלאה זאת או זאת. ובכל זאת ימד רב האי: שיחיבים בית דין לגוזר גורה שלא היה אדרט עשויה מלאה בתה"מ אלא על פיהם... מפני שבית דין מצוין להחויר העם.... כי ענן העם תלוי על צוארם וויתרו שלא יתפשו בחטאיהם (שם ט' רט"ח).

כל חוקר לתחילה דבר יובן מכל אלה מראה דמותו זמנו והיה דריש אמייך רוח לתהנגן, לחוק כל בדק ולגדר תפרציטים, והנה איש כוח היה רב האי ומאת אלדיו היה מעדר לנחתה כתה את בני עמו לתרזה ולתעודה. והוא בשנת תש"ח ורב שרירא אבוי ז肯 מادر, וגלאה מרוב עבדוה אשר עבר באמונה בשלשים שנה בפקודתו הקדושה, וגם לא מעט היציקו נגעים באחריות ימי חייו, כי כל צדקו ווישר לבבו מרכבי איש פרעת מתנגדים הצל לא' הדילתו, יירא כי הגע הצעק לפוך על הגאנוט מעליין, יומסור הגאנוט ביד בנו רב האי. וית אחורי מות רב שרירא או ראו מה היה להם וכמה גודלה אבדתו ויעשו פרוסום למותו מאין משלו בכל ימי הגאנוט. ביום השבת אחורי פטריו קראו בתורה פרשת: "פקוד ה' אלחי הרצות לבל בשער איש על העדרה", עד תומה. וקראו לפטירין: "וקרכו ימי דור למות", וחתת הפטירין האחרון בפישה "ישלמה ישב על כסא דוד אבוי", קראו: "והאי יושב על כסא שרירא אבוי ותכן מלכותו מאור", וכברדי נבאה גם נאמנו דבריהם אשר הגינו לאחרו, כי באמת נבואה מלכותו מادر, כשהיה נבן היה מוצאו, כמשמעותם היוו החכם היהו מורה ונתקו חבל כל ימי פעולתו ועוד בימי האחרונים רוחו הפעעה נירה.

עת רעה היה זמננו, נרגנט ובעל מרייה לפעמים

שאו ראש, גם בין הגאנוט היה ריב ומזרן לא מעט, מימי רב סעדיה גאון כמעט לא חרלו; אבל רב האי ברוח הכמה ודרעת אשר עליו, ברוח עזיה ובכורה אשר מלאתהו האליטה ללחקים סערת לרממה. אכן היו גם רבים המהפלגים בעם וערב לבם שלשות ייד במנהיגי ישראל, וזה היה תמיד למורת רוחם לרובנים ולשכיטים בעיניהם. כי המהאג היה להם קדרם כמעט יותר מהחק, וכן בין עוזר עד היום היה אנו וראש אנסים אשר רפהה ידים מתקת התורה וחכמיה ואינט מותרים על כל מנגג קטן. וגם ראיינו רבנים אשר לפעמים יעליטו עין אם זה או זה החלפו חק עברו תורות וצעוקים חמס ומר על בטול מנהג מנהיגי ישראל. גם רב האי בגאנן היה באחד מלאה, הוא היה מקפיד מאד על מנגג ישראל, קדוש יאמר לו ולא נתן לסתור ממננו אף בפסע. הוא היה אמר דרך כלל, כל מנגג שאון בו אסרו טוב לעשות (ס' האשכול ח"ב צד 3). וכל מה שלא נרע להכרייע מן ההלטוט נטהפש מנהג כל ישראל (שם ח"א צד 1). ובכמה מקומות בתשווותיו רגיל להחויר שאון לשנות מן המנהג. דבקתו בהמנהג הביאתו להחזק גם מנהג המוניא נפתל אשר יאות רך לנשימים וקנות, ואף הוא בעצמו לא ירע טעם ובכל ואת צוה להוכיח בו. נשאל על מה שהנהג העם להוור בשעת התקופה שלא לשחות מיס, והשיב: אף על-פי שלא ידענו לו טעם צירבנן אנו לחוש שלא על הנם נטהפש מנהג זה ביישראל (תש"ו הגאנוט ד' ליק ט' י"ד). ואמנם דבר זה רע ומר מادر. הנה חלק גדול מן המנהג אשר נהוגם בעם גוקר מתרת החסידות של מנהיגינו הדור, או - נארוך לרובנים. הנה מנגיג או רב זה וזה היה בחסידותיו מפרי על מטה הרין, ומה עשה? חנכם על פי דרכו ובמרת היטיזו, ובאשר ארכן,

הימים נעלם מקומו ונשכח וראשו, ובאהרונה חיה מנהג ישראל. ברור הוא בעינו כי מקור כוה ציא המנהג לאסח אווז והוח בפחה. רבוינו בעלי החלמוד לא גוזו, בסחר ובכפרת לא הניגנוו יש מגזילנו קראותו כנהג שנות, ומאי בא אלנו? מהטרוי אשכנו אשר מעולם אנשי שם וגורו' כת להלוי מנהגים. והנה אם יתמיד זה לעולמי עד המלא כל הארץ רבבה אלט' מנהגים, וזה באמות מכת פושיטם. ואמנם רב האי בהחומרו במנהגים מצא למקה החואת תרומות יוסר' וקבע כי כבוד המנהג אין לתת תורה כל אחד ואחד בידיו לנחות איטור בדבר משותה הרין (ש"ץ ח"א ש"ד סי' ב"ז). דבר גודל דבר רב האי אמרו' של מנהג שאיז בו אמור יש לעשתו. ומזה למןנו כי מנהג אשר יש בו נזק תורה ולדה אין לעשתו, עצל בן בעית אשר המנהג יכול להביא את המון העם לתעות מדרך הטוב לעות משפט המורה ולתפסיר את רוח הרת גם אלף מנהגים ילכו כתהו ייאכדו ולא אחת שלא המורה אשר הן עקי תורה ישראל. ומהד החרעם על המנהג שנטא לחתור נדרים ושבעות באופן שעומד בראש השנה ואומר כל גדר שאני עתיד לדוד כל השנה היה הוא בטל". ומזהירות אל תחגנו במנהג הזה וכי קל הוא בעיניכם לhma אדם בעין נדרים ושבעות... "אלין" היו יודעים בני אדם עני הנדר וענין שביעות לא היו מערומים עליהם כלל" (ש"ת ס' ל"ה). וזה מבן על עין התה גדרים אשר נהוגים בו המתחשים בכמה ארץ או עד רוחות הוה, והם אוטם המתעקשים לאמור אלו שומעים לקויים מנהג ואין אלו שומעים לבטל מנהג, ואף אם רב האי המבטל عمل טוב בעינינו, ובונט בעין אמרות כל נרו" בום הכהרים עוז וותר פהויר ומתרעם ואומר: "נוהגים העמיים אשר סביבותינו לומר

ביום הבפורים כל גזרו ואמרם דברי הערמה לשנה הבא אין דאו לעשות בן... . וחס וחלילה" (שם ט' קמ"ב). מי יגלה עפה מעיניך רבנו האי והואeti כי יש עוד הום קהילות בישראל אשר הרכבים מוסרים נשפט על זה "חבל נרו" וחס וחלילה מהפלי דבר מדברו ארצה אתה וכל הסמכים עלך אשימים. גם מטעם זהה ותכלית העמדת היושר והחמור לא חיל ת לעמוד דבריו נגר תיקון או מנגה גאנויים שקדמוו. דבר יוזע היאו כי הנוריות והחרמות עמדו בימי הגאנוים ברומו של עולם, הם היו kali מליחתם והגאנויס עישום למדוקרות חרב, בתחתם על המורה עונשים במעט עוים ממוץ, מי שהתרומות לא היו רשאים למול את בנו ולקבור לו מות, אך רב האי ראה כי זה עני רע ואכזריות אשר לא יאות למורת היהדות, על כן בטל המנהג הרע הזה יוסד שמי שהתרומות הקטל חיביכם למול את המנהג הרע וזה יוסד שמי שהתרומות הקטל חיביכם למול את בנו וקוברים את מתו (שם ט' מ"א). וקורוב הדבר מאד כי יען שלפי דעתו אין להת מועד למנהג במקומות ובזמנם שמביא הפסד מוסרי, וביען כי לדעתו וראי לבטל מנהג בעית שנדרש כן להקל מיטה השטוב ולדבר מצווה (תש' הג' ליק ט' מ"ד), אף בעבור זה התיר לכל צבור וצבור שיישעו תקינות אף אם בחרם לבטלים אם נדע לחס השהרבר טוב ויישר הוא לשנתו (שם ט' ל"ז) ובו נטה נתן תקון והבטול ביר הצבורי שהט המנהיגים והפרנסים בדורותם אשר יודעים צרכי עם וסתורו בכל הדור לטובו המופריה. ואם תקונות אשר נעשו בחרום צוח לבטל בהרוד לחם שלפי זכם טוב ויישר הוא לשנתו הדבר, על אחת כמה וכמה שלא נתן להעид מנהג של מה בך אם על ידי העמדתו ינתן יד למורבות ומחלות בקרב קהילות ישראל, כי איך דבר טוב ויישר יותר מהחוקת השלום? יש להמתוון על זה כי אלה הרכבים הוויה קרובות

בעייהם לרב האי התלמודי הם הווור והחוקים מרוב האי רם המועלות וה美德ות.

מלפנים ומماו היו היישבות בבל נישאות פנים בבל הארץ אשר ישבו בהן יהודים. אין דרוש ואין מבקש לדעת מי הוא ומה הוא הגאנן. היישבת היהת מיבורת את הגאנן ההפקר עלייה. לא בן רב האי גאנן הוא מכבר את היישוב. שמעו הילך עד קני אריין וס רוחקים, ולאו הילכ רושוי החורה ממורה שמש עד מוכאו". וכן אשר לא היו ציריכם לאנו היישבה היה ציריכם להגאנן רב האי ולטורתו ולהחומרו ווילוון כל הגודלים אשר באין ואדרוי ההורה. מכל פנות הארץ, מתרמן ממורה ומצעון ומארין כוש שלחו אליו, שלוחים לקחת ההוראה מפיו. גם מואשכין וצורת ואספמיאן עומדים לפניו בענין שאלותיהם ופסקותיהם (ש"ת סי' צ"ט) גם נאספו אללו תלמידים מקוץ הארץ, כאשר יקונן עליו הנגיד: "ילדום לו בכל אריין ערבית ואדרומיה, אשר גדל עלי תלמוד וטפח להורה". מכל ימי הגאנוטים ושתי היישבות יצאה ההוראה מכל להורדים בארץות אחרות גם הזרחות; ואמנם על כלם הגאנל זב האו לעשו. מכל פנות דיני ישראל נשאל, מכל עניינות בקש עיטהו, ובכל דבר חכמת בינה דרשו מפיו פרחונו, זביבל אלה היה לתם-הטוריה לזרקה דיין נאמן וייעץ פלא וחכם הראשונים, ואף על כן מספר התשובות אשר יש בודינו כתובות על שם רבוות לאין מספר, תשובה בהוראת הלבנה למעשה, בדיין מכו וואשוח, במנางת התחפה והמווערות. ודבר פלא הוא כי בראני אסרו ומותר, שהווחה צופרות ותערובת איסור תשוביין אך מעש הנה ונגר יתכן, וזה בעלי ספק מפני שעיל אללה הענינים לא היו ציריכם לשאול לגודלי הגאנוטים, כי היו גלויים וורועים לשוחטים ולבורקים וקצתם נהנו ביד הנשים וביעל בתיהם, כי

בעה היהיא עוד לא היו אלה הדברים ארונות ורבים ומוכביכם כמו שנעשו ברוב הימים והשנים, גם חלק גדול מתשובותיו מכיל פירושי תלמוד, ובאווי מלות, מחרקים בתכמת הרת יסודות באמנות ודעות. הלשון אוצר השתמש בוanganותיו היחחה עברית מעורבת באמנות בלשון הגאנוטים והשובות רבות יש לנו ממנה בתחום בלשון ערבית. ולא נמהה על החפק כי איש במוחו מלין ומדבר צחות, כי בחר בתחוםו לשון הגאנוטים מעורבת והסורת טעם או לשון ערבית לעניינו תורה, כי רב האי בין היכן את אשר לפניו; ועל כן חשב להשאולים כלשונם. בהחכם האומתי דבר אמת בשפה ברורה וברבי נחת, מלבד אם באו אליו בדברי קנטוריום ותואנות, בשאלות ברורות וכחמצאות חדשות, או לא עזר באת מלהוכחים על פניו; אבל גם תשובותיו בנהנת נשמעו¹⁾. מהו נאה כי רע עליו מעשה המתחכמים לבקש המצאות, דיניט ותקונים כמעשה הפללנים בדורות האחרוניות השמאhot בעל כל הון אם ימצא בפללולם דין חדש ומוגדרים באילו מצואו עולם חדש.

הנסין ורונו כי כל איש אשר נקרא להוות מניג העם שומר על טובתו ואשרו, אם בעל נש' ומנגיג נאמן הוא לא תחט עינו על טובות נפשו ובהתם לבכ יוקיבנה קרבן לטובם העם, אף בן הוא באנשי רוח עברית אמות הגאנוטים. בז'ל, טובם, רגשי לבם ונשיטה מהשכמתם יעלו עולת כליל על מובה האמת. המדרת הגזורת הווה נמצאה גם ברב האי גאנון. לא מעת מצאנו בתחוםו כי הוא חולק על הגאנוטים שקדמו לו

¹⁾ כבר אמרנו למילא כי לפחות חבלינו נאמרתו זה לא יallow הברה להיכא. ראויות מפורשת על דבריהם ואמרינו, לאו תשובות בפנינו דילך פ"ח והרשות לטעמו עליון יופיע צ"ט.

ונם רב האי טוב וישר וכובrhoה היה לפי זמנה ומקומם, החלמود היבלי נסוד ביבל ואחרי התימתו הגיעו בו מסמכות, על פיו חוכמו משפטיהם בחוקם הרוחניים, עליו יסרו חקוק משפטיהם ומונוגדים, הילכו לחק ולא יעבור, ולפי זה כל יסודי היבלי היה להם מה מושג אשר אין לנתח מרום ימין או שמאלי, ובוגר יותר לא היה להירושלמי לבני בבל מעולם הוכח היה כי אם כה למודי. ועתה כל עוד אשר המכח המשען עמד בחוקם ובתקומו כל הלמודים שבבולם, יוציאו להווים ממקומם. הלא כן הוא מכל הקות משפט בעולם, כי חק הגנתם בסע והוא מקובל ונוגה במעשה הוא יהוה קנה ומהריה היוו אמרת. בכל עת חייהם מתפללא על רוחותינו היבלים יושמו להם לחק לבלי השגחה על חכמת הילמוד והירושלמי נגיד הגمرا היבלית יודחו בשתי ירים טבלי בחינה ובידקה עס. מי הצדיק. וכי משוא פנים יש בדבר? גם רב האי גלה דעתו בענין זה בפירוש, וכחכח לאחר מן החקמים ורב נחשון בן רבייה שמו: אנו על הילמוד שלנו סוכבב ונגיד מה שפסק היבלי לא מה נשח לסת שכתוב ברושלמי, ורק נלמד מבני דרכם הסתומים בתלמיד שלנו או שלא נתפייסו בו ונפרשו בירושלמי, או אף במקומות מחולקת ואין המחלוקת כי אס בפירוש היברים נוכל לספר על הירושלמי (תש' לך ט').

ר' האיש היבלי (ח' ב' צד' 68). ואמנם לפי משפטינו על רב האי אשר הכרנו בו את האיש הירושלמי אס בלבבו וירושימתה במעשיו, האיש אשר לא שא פנים ונשוי אהבה ונשיות וזהו לדבר לא ישחדונו, ממנה היינו מיהלים כי עוד יסייע לנו אחד בענין זהה, והוא, שאמ הרעת מכרעת כי הצדק עם הירושלמי או גמישך אחיו ונקבל האמת ממי שאמרה, והוא לא עשה כן וחשוב בלבנו כי ר' מעיתו ונחמה על החקמן! אמצע אחוי

ונכטל דבריהם. ונזכר ר' מחלקו על רב סעדיה, שהוזה מרגלות יקרה בין הגאנום, בענן ושם מאכ' שני של גליה (תש' ד' לך סי' א') ומחלקו על כמה גאנום ו'ס' בבלט בענן אמרה כל נזרו'. ואחריו אביו כי היה קרוב לו יותר מרב שמואל בן חנני, אשר היה אהבו וחותנו, וכל זה לא היה שהיה לו וככל עת שהוזה רואה כי לפי דעתו הרחק ר'ש מן האמת חלק עלו. מכל זה גראה כי לא נשא פנים בהורה בגם לגאנום שקדמו לו, אשר בבדם קמלאכוי אלהים ומוראים עליו כבואר שיטם, וגם דגש רוחו וגופית דעתו כאן היו לו נגד מה שהבר הווו אמרת. בכל עת חייהם מתפללא על חכמת הילמוד הירושלמי נגיד הגمرا היבלית יודחו בשתי ירים טבלי בחינה ובידקה עס. מי הצדיק. וכי משוא פנים יש בדבר? גם רב האי גלה דעתו בענין זה בפירוש, וכחכח לאחר מן החקמים ורב נחשון בן רבייה שמו: אנו על הילמוד שלנו סוכבב ונגיד מה שפסק היבלי לא מה נשח לסת שכתוב ברושלמי, ורק נלמד מבני דרכם הסתומים בתלמיד שלנו או שלא נתפייסו בו ונפרשו בירושלמי, או אף במקומות מחולקת ואין המחלוקת כי אס בפירוש היברים נוכל לספר על הירושלמי (תש' לך ט').

גם בענייני אגדה היה נשאל לפרש להם טהוותיהם ולפתוח הורות בעיניהם. ובתשובתו על אלה הענינים פירוש או חדש על ערך האגדה אשר לא שערו הקדמוניים. פעם אחת נשאל מה הפרש יש בין האגדות הכתובות בתלמוד שאנו מצוין להסביר כל הגקבע בתלמוד מחזר ממה שלא נקבע בתלמוד. ואף על פי כן האגדות הכתובות בו (כלומר בתלמוד) אם לא יוכנוו או ישתבשו אין לסמן עליהם, כי הכלל הוא אין סומcin על אגדה, אבל כל הקבוע בתלמוד שאנו מצוין להשיר שבשו יש לנו לעשות כן, כי לו לא שיש בו מדרש לא נקבע בתלמוד, אבל מה שלא נקבע בתלמוד אין אנו צריכים לכלvr אם נקבעו בו (האשכול ח' ב' צד 47 והקרמת מגה"מ). והנה הכלל הזה חדש והוא יפתח הרצבות החאונן מרוח המתאן, והוננו כי אין אדם חייב להאמין בדבריו אגדה בן כתובים בתלמוד בין במקום אחר אם לפי דעתו משובשים הם וגפלליים, ואין יתרון על הכתובים בתלמוד רק שבhem חייב להשתדל לישבם ואם לא זילח לו זה גם עלייתם אין להשיכת. ואננס אם אקרא לכללה הזה כלל חדש אין בונתי לומר שהוא המציאו כי אם הוא נחלת אבותינו ומאביו רב שרידא קבלו, אשר אמר בספרו מגילת סדרדים, המכון מוהם (מן המודדים) מה שמותחיק מן השכל ימן המכרא נכלל מהם ואין כללה לאגדות (דוד"ד ח' ב' פ"ז). ואננס כאשר פרש אර הרש קל ערך האגדה אף כי האיר עני הכתבים בחבינה כובנה וביריה דרך הישר אין נבאננה. גם בזה יסיד כלל דוד' יוניז'הו באחת מהשובותיו. פעם אחת נשאל לפреш ענן, ארבעה נבטים לפטרון, ופתח תשובתו בהודיעו לשואלו מנגנו ומדבבו לסייע

דבריו אגדה ואמר: דע כי אנו מעדנו אין דרכנו לחפות על דבר ולפרש אותו שלא מודעת כי שאמור בדרך שאחריהם עוזשים. והרי אנו מפרשים לך דעתך של זה התנא וחובן כוותנו ואמתה מה שהוא סברך ואני אנוعربים עכשו שהדברים הלהכה ודאי והבה מושגיות יש שאין הלהכה ואני מפרשים אותן אthon אליבא מאן דעתנו (תש"ו ליק ס"י ז"ט). והנה אנו רואים בזה את רב האב גאון עוזר על מבצע הקברות המדרעת במורגה עליונה. כי בדבריו האלה גילה ויואה לפניו איש דרש בחכמה וחושב שם האמת בדעתו ובלי משוא פנים. ידע והכיר כי הדרות והמושגיות מתחלפס בגלגול הובנים, ועל כן לא יאתה וגם חזק הוא מן האמת לשיט מוחשבות ורעוונים מקורב באו בפי קדמוניו ולהסביר פניו דבריהם לבונתו אשר לא חשבו ולא עלו על לבם בהיותן צורו, וכן מאוחר, ונבדל בזה לטובה מרוב החכמי ישראל קדמוניים וגם אחרים אשר כל שנות הפלוטוספים במלודיות וטבעיות ואלהיות אשר יצאו לאור בכל דור ודור מצאו רמות או גם רשותם ומופרשים בדברי הקדמוניים. היהודים האלבנטדרונייס דרשו את התרבות על פי החייבת הפלטנית, הערכיים והספרדים מראו בהורה ובՃביה חכמוניו נקמת אריסטו, והמנגן היה לא חול גם בדורות הבאים במעט עד הדרות האחרונים. לא כן עשה רה"ג. במשפט המבקר האמתו היה משפטו, רק פרש דברי הקברון על פי מהת דעתו ומנו לעל דעת מישאמון, אך אם הוא לא בן יומה, והדרך הזה הולך בכל פירשו בגאנדי אשר היגיעו אלינו, הוא מפרשן על דעת מי שאמון, ועל כן גם ראיינו לך מרבבי עצם והודוגמאות מקומות אחרים בבריבורם; אבל בכל עניין ונגע מיסוד פירשו על הגוונים פילוסופים כאשר אחרים עושים ואמר בפ"ר ש"ב דבריו הפלוטוספים הרוחניים.

נפטר לא נמצא כי יכח גותת מלה במושגיה מלשון ערבי. כי ידע כי בימי חכמי המשנה לא הוויה העורבית מוהלשות רוגניות בארץ ישראל. ואם נמצא במקומות אחד, כי הגאנק רומו שלמת תלוליות בין הר קפן, תלי' בטיחות (כלוי בערבית) לא ירצה בזה שנגורן מן תל הערבית, כי אם להפוך שorthoth לומר כי גם העיבטים אומרים תל להרואה עוז; אבל עקרו לשון הקדרש כמו ויתחת תל עולם, כמו שאמרו שם בפירוש (שם צד 25). • פלא הוא כי גם מלה ארמית יכנה לשון המקרא (צד 10). • במקומות אשר נעלים ממנה גורת מלה ושרה יפרש לפני הענן, אבל לא בהשערה כי אם יביא הוכחות נזונאות ממקומות אחרים ממקרה, משנה, תלסאי ירושלמי ובבלי, תוספה ואדריש והרוגימות. גם נעור לעפאים מיפורישו. גאנס שקדמותו בלי הארכות שטם, רק איך רב טעריה מוכיר פעם אחת בשם (עד 38). מן הפירושות מהח' ואחריהם אשר רומו עליהם נראה כי בתיו בדור קובץ כתבי זו מתחורי הגאנס והחכמים שקדמותו, רומו במקומות אחד על הלמוד כליט אשר מענאותו בומא (עד 11), ובלוי ספק הודה לו העתקה ממנה, והוא חולק על הפירוש המוכא בו, ואין זה פלא כי גם במקומות אחרים מצאנו שרודה פירוש הגמרא ופירוש באפין אחר כשיין פירושו עוקץ הלכה (דה'ם צק 318). ובפירוש אמר עיל באור מלה שנוטה בו פירוש התלמוד, אף על פי שבגאנס נתן לאו כי האי גונא נפיל אבל קמואן אין מקרא ויצא מידי פשוט (עד 17). ומה נאמנו סא"ר דברי הנגיד בקינטו באמרו עליו: "אשר אהו בערו חיו בכל הארץ יופיה". ראיינו כי דרך מדע ואמתי דרכו בפירושיו, ראיינו כי היה למד ובקרא בלשנותו שנות, ועוד יותר על כל אלה נראה כי נתן זאת לבו לרושם לתווך בכל מיען ההבנתו.

הה מרובי רבותינו המכוי ישראל (תש"י לך סי' כ"ה). גודליים היו מעשי רב האי בהלכה. יתר על מה שראינו מתחשובתו כי ישים דרכו בbuiltinת התלמוד, אין בה נفال ועיקש; כי לא בפלפולים ורhookים משלב היישר מההך כי אם מרדת ההגנון האור לנתחיבתו, ראיינו בכח מתוק חבוריו תלמידיהם, הגאנן הזה כתוב פירושים על הגמרא ואולי על כליה. אין מהם בידינו מאם פירושיו על סדר טהרות, אבל הנשאורים אבדו ועל כל פנים לא נמצא מהם בדפוס. ואם נשאל מה היה להם לחכמוני הראשונים כי לא השאירו לקיום? על זה התשובה כי סכת התעלמים היה יין כי המפרשים הראשונים שאבו מהם וכובע עד שבמעט הדקו המוקור כלו, על כן הדורות האחרוניים לא הקפירו עוד להעתיקם, לדעתנו גם זה היה גולחן גדול מספרותינו הקדרמניג. איה הם כל הספרים הננקבים בשם ונוכרים בכתביו קדרשו, כמו דבריו שמעיה ללבבאי ועדי החוויה, דברי והוא בן חנניה ומזרע עוזו ועוד אחרים? ואיה הם כל ספרי דאנדרתא והמנלאו אשר נוכרי בתלמוד? וכן מה היה לכל פירושי הגאנס הלא מכלל און בידינו דבר שלט? אין וזה כי אם כאשר אמרנו עין כי רוב בירוקם והמשיט מהם על בספריו החכמים בדורותם בשלמותם אוציאים לא ראו האחרונים עוד הכרה להעתיקם בשלמות כאשר יצאו מתחום ידי מחבריהם, ובכן מעט גנגו מאין החיטים מחכורי הרבים נשארו אך אחדים בכתובים ובשלמותם. האחד מהם הוא פירושו למושגיות מסדר טהרות. אין לנות החיבור לפירוש הענן ההלכווי במשמעות כי אם לבאר מלחה הרבה דרכו בפירושו קזרה וקלה על כי דקדוקו ושבוכו וווראות גורתיו אם משמש לשון מקרא או לשון חכמים או ממקובל לשונות אחרות, ארמית, פרסית, יונית ורומיות. ואנחנו בכל

רב האי גאון

דברי הסוגיא, הוויתיה ופוקואה, הכל מסודר ומקשור ומשמעותו עד שיא בוגנה¹). ואם נשאל למה שנה טעה? התשובה: ייון כי אלה לשאר ממכות נערדים לתלמידים ולהט צדיק לפרש הכל כמו התמלות בן המשא ומohan וככל עניינים, אבל הפירוש לטהרות גוזע לעמינו ולוחמים מצוינים וזה דיו לו לפרש רק המלות הווות שבמשמעות סדר זה, אשר כוה יש צורך גם לתלמידים גדולים, כי לה לא תספק חירויות כי אם בקיות בלשנות ובחכמתו². שמרתו את דרך המדעי והגינוי נורעת לנו עוד יותר מכחבי ההלכותיים الآחים אשר זיכינו לאורם. האחד הוא ספר מקח וממכר, כולל כל עניין מקח וכארבעים שערים בתוכבים בלשון ערבית לבני אותו הליען הקרש. סדר הספר נאה ונערך בערך הגינוי והלכותיו מוסדות על ראיות. לעיתים מונפה מן התלמיד או מוטף בשקל דעתו, ואם יש פירושים מטופקים בהמקומות מן התלמיד שהביא מהם ראותו מבריע ומספרש לפיו דעתו. על דיני מקח וממכר אשר אים נזהנים בזאת הנה כמו מכרות בחו"ל חומר אמר בפירוש "לא באתי לפרט חורתה המוכר לעזר ושהעה לפי שאינה אלא בשעה שישראל שורות על ארמות" (ש"ח"). באנודה אחת עם הספר זה נמצוא בירנו ספר המשכון, משפטיו התנאים; משפטין אחר הלהוא, וגם אותם כתוב בלשון ערבי ונעתק ממעתיק אחר במליצה יורט פשטוה וברוחה. עוז חבר ספר הלהכה ושמו שערינו שבאותו שנתן לו המחבר. גם מוכירו

(1) כל מה שבכתב סבבונו רוכו בלהלה סבורה ומיוחד בראיות בין שכתבנו באיכותם בפ"ח, וולג' בוגנו במסמכי היה אין צורך לשנותם בפירוש.

(2) עי' בפ"ח טהרות גז 46 שפ"ח, שם עשבים על פ"ג מה שכתבנו בפירוש דבאות.

תדריך המדעי והאמתיא מאיר ומהoir למאה מתקופת פירושיו לתלמידו. וכך כי אלה הפסיקים אבדו ואניהם עוד שלמים אחדנו, בכל זאת לא ייבזר ממנה מימה לשפט עליהם משפט צדק, כי אם גם לא הנחלינו טובם בשלמות הלא שארית חקלית הנעה אליוינו בהתקחות אשר העתיקו ממה גודלים חקורי לב דוד אהלי דור ברורות אשר באו אחריו, והם הם עדי עטם עיינו וחקר מדעו בתרזה, ספר העורך מרבי נתן בן ותיאל מרומי העלה רוב פירושו רב האי, אף כי רק במעט מקרים החוכר מקוין. הפסיקים לספר טהרות מביא בעל העורך במעט בכתבם ובלשונם בעלי הוכחות שם בעlidות, ומהו נובל לדין כי כמו כן עשה בפירושו לשאר המסכוות, במקומות שמביאו פירושים בשם הגאון מהן מכובן על רב האי. ולא ותקה היא ההשערה כי רוב פירושיו העורך שאובים מפירוש ר' ג' במוועדו אף בן כל הרבנן אחד דור הגאנונים, כמו רבנו חננאל בן חושיאל ורבנו נסום בן יעקב מקירואן ורבנו גרשום מה"ג בלי טפק השתמשו בפירושו. בערך גרכו על פירושו לאחר עשר מסכוות: חגינה, ערובין, פסחים, סוכה, בתובות, קידושין, תענית, גשם, סנהדרין, שבתות, חולין; ברוב אלפס נבורו גם פירושים על ביצה, מגלה, בכא מציעא, מגלה, ורבנו חננאל מוכיר גם פירושים ליום א. רבנו שלמה בן אדרת מעתיק הרבה פירושיו למסכת ברכות, שבת, ורבנו חי עצמו יזכיר פירושיו על סדר זרעים ובבא בתרא, ואנחנו בין פירושיו לטהרות אינו נבעט לפреш הענן כי אם המלוות והדבורים, אך באלה לשאר ממכות לא השפיק לו באור מלהוי כי אם יבאר גם משאו ומנתנו של התלמיד ופרש בוגנו והמין לב על האגדות ולפעמים יבריע גם הלהבה, ויתאר בלשונו גלגול

שם כתוב שבועות, וש קראוו, משפטן שבועות ואין יותר עיר השם שנין לו מחברו, ונקרא גם ספר שבועות והוא מהאות עם השם, כתוב שבועות, והספר הזה חברו קורת שעשה ספר מחק וממבר, יצת פוסקים העתיקו גם דברים בספר הצערנות מיותם לרב האי גאון (ע' דוד"ה זר 188, 189) וזה הספר לא נמצא אלא ידינו מה היה, כוכב נגה הופיע ארוו בשם החכמת יופיה אהז' מעיר עליו אהבו הנדר, לא בזה ללה שקע להגוט בספר הפילוסוף הערבי אבו נזר אלפראדי וקרא גם ספרו המדוקדק הערבי אלבליל, ומזכיר את אלקלאראן ומאמר עלי בן אבו טאלב, ויתחייב עם חכמי ישמעאל ולא יכול לענות מפני חכמו הרכבי, זכרון לראשונים ח'א 173 עפ"י כ"פ"ב), ורומו בפירושו לאנgra בברכות על דעת הרבה מהכמיון-וולתם (תש"ו ליק סי' צ"ח). כל אחת מלאה הנקודות עדיה כי היה רב הדאי מבורי החכמה ומואהבה. ואולם נגד זה שמענו מפי כתבי כי הוחר תהייר את תלמידיו ואת כל המבקשים לדעתו בזה לבלי קרבון אליה יכו בגנהלה. אל הנגניה כתוב: "תקון הנזק וושור הנגנת האדים הוא הנקם במשנה ותלמידו ואשר טוב לישראל, כי למד התורה יועל לעצמו ולהיכמים שבתוכו... ואשר יסור לבו מזה ויתעסק בדברים הדם ייטר מעליו תורה וידעת הטה ריפסיד עמו באחות העניים הכתובים בספרות החיצונית יסוד מעליו כי דברי התורה לגמי, ומהות הסתירה ארע לארם שישבש דעתו עד שלא יהוש לעזיבת החפה, אבל אם ימסרו עצם להורות וידעת שמען יצא להם מזה כי יגהנו את ההמון לאחרית טוביה ביל פקוק ולא ישימו שם ספק בהק"ה, ואם הראת שאוותם בני ארם המתעטקים באותו הרגלים ודרכי הפילוסופיה

יאמרו לך שהוא דרך סלולה ושבות ישנו ליריעת הבורא לא המשמע ולא האבה להט, ועוד כי יכובו לך באמות ולא חמצא יראת הבורא ועגונה וקדושה אלא-באותם המתעטקים במשנה ובגמרה". ואך עניין הזה כתוב אל המכמי הוו או אשר רצוי לברא דבריו תורה על פי מדרת ההבמה החצנוני ורבוי התביעות: מה לכל חרכאו עמי ומפני ענייניהם בתורה תחתנו בשמעם את דבריהם וניב לשונכם ברכבי ארישטו וחביבו וודינט תורה ית' באותו הרוך... ואתם עושים במשקל דעת יוצרנו ית' שהוא דעת תורה ממש לדעת הベル ודרך רמה וולעה תחו ובחו אשר אין בו ממש — אבל השיבו והוו ושימו זד על פה ודרשו כי ברחוק מורה מערבך ההוריק המקום ית' דעתו שהוא דעת התלויה הקדושה מדרעות בני אדם. יכו זאת והתואשו ומאותו הדריך התבושוש" (ש"ת ט"י ה'). ועתה איך נבנין זה! רב האי גאון אשר אחר כל חכמה והגנה בספריו הפילוסופים נגנה את חכמת הפילוסופיא וכו' מליה? אבל אמר הדבר כי מראותנו את ר' יודה ידבר בפילוסופיא ויתן דופי בדרישתה אין לחתה מופת כי לא דעתה, ונហפוך הוא אילו לא דעתה לא היה נתן בה דופי. תוכנוו הנשגבה, ישרו וצדרקו ערבות כי לא מלאו לכו לרבר משפט על דבר אשר לא דרשו ולא הכירו, לא היה מכך התלמודאים המתרדרים הרגנים על החכמה בלי דעת מה היה ומה טיבה. אבל יען דעתה ובחקר חומרה החרולן על בן יוע כי קרוב לבא מאחה נזק לסת וחושש צ' יתקלקל חורשת באנוגמת, כי חשב שאין כל אדם במוחו חוק באמנותו, אמיך ביראתך זה וגואר בגבורת למדוד גנד החתעתו, אף על כן לא ייעף ולא ייגע לעיר על הנזק וליעץ הרוחת הפלוסופיא, הוא סר מדור אחרים האמורים שהפילוסופיא משענה תורה וכבה ישנוו דעתם שהוא עיקר הרת. אבל הוא אומר

שעמו מעת דברשן והוא ערדון לא ילקחו עוד בין פות לדע, בגין אשר אפשר להסכן בה ובין אשר מלמדת להוועיל והיא לטובה על כל מבקשה. מאו אף כן עתה הוא מורי או ר' כללה בגין הנמן גדול מן הרבנים אשר היהת להט חכמת העולם להעבה, אף דעת לשנות ורות היהת להט לורא, ולא מעת בגין אשר גם חכמת הלשון הקדרש וקדוקה מתאה נפש בעיניהם. לא כן היה דרכן הגאון הזה, בחיהו ר' אחרים מגנש אל הaculaה היו עניין רק על חכמת הפליטופיה, לפי מושגנה בונמו, המדברת ממעיאות אלהים ועצמותו ובכל מה שאחר הטבע, אלה היו בעיניו עניינים נשלאים משכל הארץ ובאללה נאמר, "כבוד אלהים הסתיר דברך" הם הדברים המופלאים והרומיים מבני אדם ובבל נדרוש בהם ולא נחקרו עליהם, ואמנם כאשר באלה חובה עלינו לפי תורה יהודית לתרחיך התפלטפטונו בהם אף כן חובה עליינו לתרחש את החכימות אשר הן תפארות לאדם ויש בהן תועלת לחיננו החומריות וגס המוטוריים ואין בהן חפסיד לאמותיו התורה והמעשיות הדוריות. כאשר הוא עצמו נתן לנו לדרש ולחוור בחכמתו ההן ולבנותו בינה בכל הידיעות הנאות המועלות טסה שחוץ לחכמת התורה: בלמוד לשונות ורות, בתכנונה, ברופאה ובבטבעות, אף כי עין וצוח נס לבני עמו להקשיב לחכמה אונם, כי אלה החכימות אינן צרות להורה. הנה מטה טוב ומה נעים מסרו אשר השמיע לעמו בשיריו, "מוסר השבל" (ח'רו 167): "תיה קובע לכל חכמה ואוסף, קנה בינה ולא זהב וככסף". ובאר דעתו עוד יותר (ח'רו 162) דעה חכמה ואם דעתה פלייה, "רעה החשבון ובין ספרי רפואה". וזה אות מספיק כי היה אהוב החכימות ומעורר אחרים להגנות בהן. ואמנם כאשר התאמץ להצעיל בחכמו לאחרים אף כן בענוה למך מכל אדם וככל האמת מי שאמורה. וספר הנגיד בספר העשר אשר בו הרכבת להבא

בי ר' התורה אינה צリכה עורת, ומרגע שתהען מן הפליטופיה כבר אינה תורה, כי כן כללו: דברי הפליטופים מדברי דרבינו החכם ישראל. משתי בחינות נחשבה ואית החכמה בעינו רב האי גאון סכנה להורה ולזרת, התורה מכaskaת המעשה אך ידע מהגנון כי על ידי שעשו הפליטופיה משענת להורה ועל פי דרכה הבינו משפט הדת היישראלית, ובביס התרשלו לפעמים מן המעשה, והטירו מעלהות תורה ויראת חטא ויעכו מצות מעשיות בחיהם הדרתיים. ואמנם עוד יותר המסתכנו באמונותם, כי בהיותם נמשכים אחוי פליטופות הבדוחו בכל מעשה שנאמר כי געשה בו נס לצדיקים והוא ראה בעיניו כי איש דבר שמואל בן חפני הגאון אהובו וחתנו לא נצל מהכחשה כוות. ועתה זה היה מעכ ר' האי גאון לעמת החכימות היזיניות. דבר ברור הוא כי ידע תעלומות החכימות, יידע כי רכבים יסכו בהן באמונות ובשמיריה המעשה. המבקש יראה אלהים בדרכה לא ימצאה וליראת חטא לפני התורה לא תביאו והשווינה בה לא ישיג ארחות תוי הירחות. ועל כן הודיע בהפלגה מהעקס באומן החכימות¹⁾.

הנה כבר דאיינו כי לא היה ר' האי מכת התלמידים אשר ישבו כסאות למשפט ודנו דין החכימות אשר לא ידעו מבין ותבונתן, אבל גם לא היה מבעל תורה אישר אף אם

1) האגדות שכתב ר' יהה לאנדים מובל בכתה פסיות מחכמי ספרדי ומוחם בירוש"ש סי' פ"ה, ובאגודת הפליטופי שכתבו להכמי צורת המתהיל טרי עננה וכו', וירוש"ל ר' יוספ' ול' יבניא ואית הגנתה בנסאות והרש הרגוטת משל כלין אמר, געתם בדרכיהם הללו מוספק לה, בבלבדך ואחר, אלא במתפקידם בששנה ותולקו"ו מוספק, שבחוכמתו יזר ווא בדרבי חכמה לבבך". בזה יעלה הענין מהפרק לא פרק. אבל בכור הראותיו בדרדר 180 בתורה, ובכמאר מוחה בחאסטך שנה / נ' 143. שככל הגדירות שכתב שם בתקופתו צו של מושבושים ותונסוא שבירו מօנעם מוחם אהובי הפליטופיים.

מפורש הניעו (דרוד' 181 ע"פ הרכבי) כי רב מצליח בן אלבץ הדין בסוציאו מכביד שלח לו אנדרא בטפוח היי רה"ג ומעלתו החשובה ובתוך שאר הדברים ספר: ביטם אחד נפל הדבר בבית השיבת אדרות פסוק אחד ודומו ר"ה לרב מצליח שילך אצל קתוליק הנזירים אדרות מה שנמצא אותו בכאור זה הכהוב, וכבראות הaganani כי קשה הדבר לדב מצליח החרעם עליו באמרו האבות הצזיקום הקדומים אשר היו קדושים לא מגנו מלחקור על באור מלות אצל בעלי אמונה שנות... א"ז חלק רב מצליח אל הקתוליק ושאל את פז וקבל ממנו תרגומו בלשון סורית, וזה הסיפור מלמדנו במדרגה ראשונה עד כמה הנעה אהבת הaganani הזה אל ההיכומות כי בקש חכמה ואמת בכל מקום המזאנן. ובבענין הזה עוד הגדל לעשות משער עשה לרמב"ס קרוב למאתים שנה אחריו, והוא היה אומר כי בעניין הדברים המוכרים בריאות ברורות שאין בהן דפי אין וחושין למחבר בין שחברו אותם נגניות בין שהברו אותם נקרים (ה' קה"ח טפי"), והaganani רב האי עוד החל צעד אחד הלאה ואמר שלא גמגע מלחקור על באור מלות בכתביו קרענו אצל בעלי אמונה שנות. ולמדנו עוד כי במוון בין גם גאנונים אלה הלוינו ברוך הזה וקבע האמת כמו שארכיה אף אם לא הוא מבני אומתנו, והגמגנעים מוה לא הוא אלא בן המתהיהם, בין היה בדוחות הדם אשר רגילים לקורות דורות חשבנים. ואיך היה באחריות הימים? אווי להם לרבים מעלבונו של רבם אשר לא חלכו ברכיו ולא למדיו מדוריו, והגנוו הדברים עד גבול הטעלות בחשבן כי כל הטעלות העולמים אין ותחו נחשבו נגד התהכחות ושעשועי פלפוליהם.

דרבי הטעלות והגנוון המדעי אשר היה לו בהם יודע ושם חס היה חסן לגלנו בכל מתקוריו. אם גם נזהר מלכת אחר

בודות הפילוסופיה היהונית בהגותו לכו בחרורה, בעבור זה לא סדר מהתקיריה העיינית הטבעית אשר באדם החוקר להכללת דבר. מעתולם לא קיבל דברים הממורים את השכל הבריא, ועל כן במאזו דבריו קדומים אשר לפיו פשוטם אין השכל הישר מובלם, וגם נקחם כתובם יפה רופי על אמוריהם ביאלו האמינו דעות המכחות יותר רת הידידות, או בכלל מאמץ כה התעקם בconvincens פניכם ופרשם בדרך משול וצورو. הוא הציב לו כלל גחל והוא זהה: כל דבר שאמרו חכמים המראה הגשמה לא אמרו כפישתו כי אם בתורת משה ודרך דמיון לדבריהם הנודעים בינוינו למראית עין כמו שהוא בדרכיו תורה שדבורה בלשון בני אדם... וכמו שהנכויות ממשלים ואמורים: עין ה', יד ה', אף ה', עלה עשן באפו ואש מפו תאכל, אשר לא זובנו כפישותם אלא בתורת משול, כן הוא בדרכיו אנדרה, כי בין משקל הדעת בין מדרבי חכמים אין ספק שהקב"ה אין לו לדמותו לשם בריה ותאורייתם והבוגותיהם (תש"ו ליק ט"ג"ה) וכונת דרכיו היא שכל התארים הממושגים שנמצוא בדרכיו חכמים יש דמיונים בדרכיו נגאים, וכמו שציצים לפריש דבריו המקרא בדרך משול כן נפרש דבריהם, ואם אמרו שהקב"ה ספק ביפוי הלא כמו כן אמר הנכיה אבה כפי אל כפי ובאשר לתפריש מאמר המקרא כן יתפרש מאמר הנגראה (שם), ובאשר לתפריש כאריה ישאג, שאג ישאג על נווהו בן יתפריש הקב"ה יושב וישאג כاري (האשכול ח"א ט' מורה נ'). ואמנם אין למלות הביאור בדרך משול הזה אשר רב חי החקוק בו אל הבהירונות בדרך משול אשר אחוות וולחו עשום, כמו מה שאמרו על כמה מעשים בתורה שהם משל יען כי כפישותם ובאופןطبعו יקשה علينו להבינם ורב חי נזהר מותם וצוה להחפיקם, כי דרך הביאור באופן הראשון הוא מקור ישראל ובתורת הבהירונות

שרשו, אבל הכאורים בדרך כלל מואמן השני הם מקור אכוב, משפט הפלוטופיא של בני החיים יולדת. הם הם הכאורים הראשונים לאחר ביצועים אלינירוטים את אליליהם ומפלאות מעשיהם אשר האמונה בהם היה עין דם, כי חכמיים הפלוטופים ממחינת הפלוטופיא רואו כי האמונה התהן והבל והבל, ולמען לא תפול הדת עם האמונות התהכמו לפרש פטורי מעשים שהם רק ציוויל ומשלים. והווארים האלכסנדריים למדו ממעשיהם ועשו כמו כן עץ ספרי התורה וקצתם גם עם קquia זצואיתם. ובדרך הזה הלבו גם קצת מן החכמים המתפללים בבעל וועל חקי פילוטופיא ובאוורום באלה הזהיר רב האיי וכן מפורש יוצאת מברויו אשר אמר על חותנו רב שמואל בן חפני על אשר באר מעשים שבתורה לאמר שם ממש, ואמר מפני שהרבה לקורת בספריו נברום הבהיר בכל מעשה שנאמר כי געשה בו סט לזריקום ואמר שאין זה הלכה (תש"ו ליק ט' צ"ט). עקר המכון בויה אמונה הוא הבהיר במעשה נבים המטופרים בתלמוד וכדומה, אבל בכלל דבריו גם הבהיר בפשטו ספרו תורה ולא יובנו כי אם בדרך כלל מיש וציר אשר בן עשה רב שמואל בן חפני במקומות הרבה (יע' דוד"ד ח' צר 196 וולאה), ועל זה יאות לאמר בצד שבן עשה מפני שהרבה לקרות בספריו נברום, שבאמת בן עשו הינו בהבליהם ולא בן גדרה להם בבארכנו לספורי התורה. השתה של בעלי המחקר מן היהודים מענין קול הנברא, או רוח הנברא, נמציא בברוי רב האיי גאון קושלמת עד הקצת האחרון, ואמר כי כמו שפירושים פה אל פה אדריך בו שבורא קול בן נפרש אמך ההורחת דמעה אצל הקב"ה שבורא דעתה, וכן אני אכח בך אל כף שכורא כפים ואף בן נפרש כל התאריכים הגשמיים (שם).

וזאנם בכלל בארכו המחקרים שהשתדל בהם לקרבם אל השכל

לא גדור בהם מן הפלוטופיא כי אם דעתם חכמי התורה היו לו משען ומשענה. וקורוב הדבר מואד כי גם תפישתו בשיטת בעלי המחקר מן הקול והוא וחברו הנבראים והרחיבו על כל התאריכים הגשמיים, גם היה היה בעניינו שמה שמקורת בדברי חכמוני הקדרונים, כי מה בינה ובין אמרות שבך דבר ודבר שיצא מפי הקב"ה נברא מלאך נראת מורה מפורש שהברור הוא נברא¹). וכן בכל אלה ניבור ברוב האיי גאון את תלמידיו האמתי אשר בכל דעתו ואמנונו היה התלמוד מרתו.

והנה יعن כי בדעתו ואמנונו רק אחורי התלמוד ימושך, אף על בן מצאנו כי בדבריו מדברים מופלאים משל כל המשפטים יאמין במצוות עניינים, אף שהם דברם מכוסים מבני אדם, יعن כי יסודם בתלמוד, בן ראה באחת מתשובותיו שכתב על עניין, "ארבעה נכנסו לפטרס". בתחלתה קידם לאמר, שאנו דעתו לפטרס רק מועת מי שאמור, ומה שהוא, האמורם, סבור ואינו עבר לשדרבים תלחה, ואחריו בן יסוד בסדר הגינוי תלות זה העניין. ייבור ראשוןתו, כי הרוב מתחכמים היו סוברים כי מי שהוא הגון בכמה מדרות זכורות ומובאות בשם מקש לעצמות במרקבה ולחצין בחוכלות של מלאי מעלה יש לו דרכים לעשות שישב בתענית ימים יודוע ומנית ראשו בין ברכיו ולוחש לאירוע שירות והשבחות.... ובכן מצין בפנים ובחרדים כמו שהוא רואה בעניינו היכולות שבעה וצופה כאלו הוא נכנס מהיכל אל היכל והוא מה שיש בו, ומענן היה שתי משניות תנאים ווועות ומפרומות היכולות רבת היושרתי, וזה כונת אמרם ארבעה נכנסו לפטרס במלמר העציו במרקבה והוא שניכנו להיכולות, וזה היה מקובל אצל הדיאשונים ואן אחד מכחש בו,

(1) עניין זהה בארכו בארכות בספריו דוד"ד ח'א זד 218 ע"ש היבר.

שרידא בחברות בניו רב קאי מישיבוט עליה לאמר: יונרנו מילומם ומעולה מהוות ל' אברים ומרות כפשיטם של הדברים, כי אל כי דומה וממה דמות יעורך לו? אלא דברי הכמה הם שיש ספוניהם טעימים גדרולים... נפלאים מאר וחלוז ומומים שלחם ישודותם גם ויזם ותחריט שאי אפשר למוטט לכל אוט. ואלה דבריהם הלא דבריו בתלמידו האמתים כפי מدت המשנה והגמרה. התלמידים מאו החשבו כי אלה הפנות הן חלק מן התורה המקובלת ליהודים, ואין הפרל בין הדרשית בהן ובין הדרישה בעיריות ורק בתנאייה ואופניה שיעורה — הלא בן מכואר במשנה ובגמרא — בכל החלק הזה נכללו לפניו אמונות כל הדברים הכתובים במשנת שעור קומה ובמשניות של היכלות אשר לעתם כלט יסודות רבי יושעיא. ואמרנו בלם, הלא גם מי שפקפק עליהם ולא רצה להאמין ענינם לא הבהיר יהוסס לתנאים רק אמר שאינם הלהבה, ועתה נראה כי בכל התלמידים אף בן רב האי חשב אלה להחלק מתרת היהדות והוא מעשה בוכבבה. ואמרו: "שבר זה יוזע ומפורסת", ועל אותן העניות דברי הבריותא מן הנכונות לפידס מכוניט, והוכית והבדר ברור מן התלמידו. ועל בן מכואר כי מצאו בפינה הזאת היא עצם בעלי התלמיד והאמון בכל אלה כמו שהאמינו בהם בעלי התלמיד יוען שהאמינו בהם. וויצו לנו מכל זה כי בפלאות הכמה האלה לא יצא רב האי גאנן חalah מן הגובל שבגלן רבותינו הכמי המשנה התלמיד. ואמננס כמו שבבעל המשנה והתלמיד, אף שדרשו במועשה מרכבה והאמינו בסתרי התורה והויתר הנטולים, כי לא רמו אף במללה אחת על הדרשים אשר הילכו בהם המכובלים בומניט האחווניט אדר ומן הגאנוניט ועל טורתיותם והויתר הנטולים, אף בן גם זב האי גאנן התלמידי אשר רק התלמידו

והו אמורים שהקב"ה מזאה גוראות לזריקות כמו לנכואם, ורב שמאול בן החפץ הבהיר כל זה ואמר אין זה הלהה, אבל הוא (רהי"ג) מובד שהקב"ה עישה נסם לעזריקים ולא רחוק ממנה שהוא מזאה אותם בפנימיות מראות היכליו ומעמיד מלאכיו, והנה אף שמכואר מדבריו שהשש כי אינים רואים ראה ממשית כי אם דמיונית, שמדמים כאלו רואים בעיניהם היכלות שבעה, הלא גם מבואר כי האמין בכל לב שהראהה הדמיונית היא נסית שהקב"ה מראה אותם מראות היכליו ומעמיד מלאכיו, ועל כל פנים האמין במעזיאות אלה היכלות כפי מה שהם מזראים בספר היכליות. הלא אם יאמין שהקב"ה מראה אותו היכליו בדמיונים בהברה שיאמין גם מציוחם, כי אין אפשר שראו להם השם דבר שאינו נמצא במציאות, ואמננס על האמונה הזאת לא הכרה פנימיות אלצתחו ולא היה פרי החקירה כי אם עשה במשפט התלמידים המבויחקים אשר להם מעשה מרכבה ומעשה מנגנון בראשית דבר גדור, ותהי את האמונה קרש לקרדוניות מן התנאים, ויעשו בה משניות, ונגידויהם הגנו בפניהם זאת ודרשו בה כאשר דרשו בדינו שבת, ועל כן לא יפלא אם רב האי התלמידו הנאמן אשר כל הנמצא בתחום במשנה ובתלמוד היה לו למורה בחווית ובריעות ובאמונות, אם נashed אחריהם ביל נשות ימין או שמאל. וזה לנו כל ספק כי לעצמו השתדל רהי"ג לקרב דבריו פלאות האלה אל שבלי, וסביר שיתפרקו דברי החקימות כאשר תפרשו דברי המקרא בכטו אלה — וזה בששתו — וולא גם במקראות נמצאו צירום ממאות היכליין ומעמיד מלאכיו. ולא נתמה על הדבר שלא הגינוו אליו פירושיו באלה העניינים, יונן כי הפרשנות בהם היה גנד שטהו במקומות אחרים, פעם אחת בא שאלה אל אביו מאנסי פאם אדרות הרבנית האמיוסת לרבי יושעיא בעינוי שעור קומה, והויה וב

בנהגו באמונתו נמשך בעניינים האלה וק אחורי התלמוד, ובכל הדברים אישר הגינו ממנה לא נרמו אף במלת אחת כי הילך אחר הכהן הוה והבל להאמין בכמו אלה, ותהי להפוך כי נמצא במקומות הלהבה בכתבי כי היה מתנגד להם, וטעים כל האמורים כי היה מבعلي הסוד (תולדות רה"ג מרשל' רפה'). כי באמת לא האמין באלה רק מה שהאמין התלמודו).

בלי משה פנים להאמינים באלה בעמו, ההמוניים ורבים מן החכמים גם הганונים, אמר בפה מלא כי הם הבלוי שוא והמאמן בהם תועה מרדך השכל. באחת מתשובותיו כתוב מפורש כי מאמר בני אדם שאפשר לעישות מעשים נוראים על ידי שמות, כל אלה וכיוצא בהם דברים בטלים הם ואפיו הם צדיקות גמורין אין נעשה להם כוות. וכי באשר תמהו עליו השואלים באמרם כי מכמה מהחכמי ארץ ישראל וארון אדרום אניות חכמים ונאמנים מגנדים כי ראו זה בפרהטא שעשו פעולות ועצרו بعد לסייע מלעכזר ופועלים על ידי שם שיתיהziel נזהר מזעפו או יגרמו מוות לאדם, השיב לא וידעה מי תזהתת מפני או מהם תמהת. וסימן לרבי דבר זה אי אפשר להזיז כל עיקר. וחוטיפ עוד לאמר: המדמה אפשרית בדברים באלה על יד נס או שט בשותים הוא נחשב ואדם שיש בו דעת לא吟 שוכב בזאת וכל אלה דברי רוחה המדה, להתווך דבריהם ספורה לו השואלים כי יש מסתה בוד הצופרים שבא רב נטרוני בקפיצת הדרכ והרבעין תורה והוא נראה בדרך. ועל זה אמר רב האי: אדם רמאי גוזמן להב ואמר אני גטוני, ואילו היה רב נטרוני גודע בכמו אלה

לא נכח ממנה, כי לא שמענו עליו מדברים אלו כלום, אבל רב משה הכתן היה טובע שרגיל בקמיעות ולחותות וכיוצא בהם וחקיו קדמונו לנו זה הרבה ונגלה בבוגנות כמה טענות ובישיבת סורא היו דברות אלו רופט, כי הם קרובים למדינת הכל נוכנאנצ'ר ואנו דוחוקים משם, כלל של דבר פתי יאמין לכל דבר. ועוד דבר על הבעל ומה ספירים כמו: ספר הירש, הרבה דמשה, רוא רבא ואחרים שקראים מחותכות ופרטים שאין להם קן ומספר ואחר שדרב עדר מפעולות השמות המdomה והבדוייה מסיים ואומר: וכו' הוא וזה בדורות הללו, שיאמר שם המפורש על חיים ינוח ועל האיש יומות וכיוצא באלו המעשים? אין אלו כלום אלא דבריו שוא המכמת אל התאמינו בתם (טעם זקנים נ"ד-ג"נ). והנה האיש הדובי בכח מתחכבות בעלי החדר ונפתליהם ההוא יקרא מחותק בלטורי הסודות ובין המקובליט ותחשב? אבל האמת הוא כי רב האי לא היה מabit המקובלות ונבותה בעיניו נמאס להאמין בהבלותם ובלי עזרה הווה דעתו בפירוש שהאמינים בכמו אלה הם מן הפתאום האמינים לכל דבר, ומזה מאי נשגב בזה מעלה על המון המכמי יישראאל במעט בכל הדורות. מי מנה כל הרכבתות תלמידוים אשר לא היו מבuali הפסוד ולא השטיכון בילדוי הקבלה ולא הבינה ולא שמו אליה לב ובכל זאת הערצות והקדושים והאמינו בה. וכן וביט מוחוקרי עמנו הספרדים אף כי לא במושבויות מהשבותיהם בכל זאת דרך קראו לה והשתמרו בנפשם להבחישה. והנה אין אדם יודע מה במתנותיהם שלחים, וממי יודע הדברים אשר בלבם? אם כמזה פיהם כן בכל האמונה באממתה, ואולי גם לא. אך בפיהם ירצו סלה ולובם כל עטם, יוציאו יונשאהו יוכבדו ככל עס אשר קרש ייא לדם וממושוא פנים לבעלתה, וא們 בינם ובין עצם

1) עי' בדורות חד זר 184 מה שבתי עלי עניין זו בטעות 12 לספר דעת ופ"א. רשותי על דברי הרבנן בתולויות ריש ב' חי' אשכיב בז הוא על שם ופ"א.

לה ראי הניעו ובקלבם יכחשו לה ואמרו לא היה ! ואלה באמת נושאים פנים בתורה¹). ועל כן מה נשגבו הליות הגאנן בדברר זהה אשר לא נשא פנים לאמונה החמן ולא אמר אמת לכל אשר יאמר העם הזה אמת, ולא שם מוחמות לפיו להוכיח על פניהם דרכם ככל למו וקרו למאמינים בה אף אם היו גאננים פרוי אומין לבן דבר. ואולם אם אהרי כל אלה נמצאו בספריו קבלה המאותרים מאמורים נעתקים על שם הגאנן בענייניו קבלה וגם מיחסים לו ספרים בפינה הואת לא נחמה על החפען. הלא בן מאו משפט בעליה הכת הואה לחתולות באילן גדול לעשנות כל גודלי אנשי שם מחכמוני לאנשי חברות וחותמו להם ספרים מעוני הבלתיים, אף כן עשו עם רב האי גאנן איש כמושו אשר נאמר עלייו כי לא היה כמושו בכל הגאנונים אשר לפניו, איש אשר רוח בו, רוח חכמה ותורה, רוח דעת ויראת ה', לא יתכן כי לא יהיה אחד מהם, ואם הוא מן המקובליטים אי אפשר שלא כחט ספר בקבלה ולהשכית פצעה יתפרק רק שיעמוד אחד מטה וחבר ספר בקבלה ולהשכית פצעה ידו למן ויקבלו ייחוסו לרב האי גאנן והגאנונים, ואחריו שנקרא על שמו ואחריו מגדרי הבריות עבר בדבר, מה זה ימלאהו לבו להטיל ספק באמתו ? והיה מקריתו במקורה ספר הווור שיחתנוו לרבי שמעון בן יוחאי והדרב יודע כי הוא לא אמת. הנה אחד מן המקובליטים האחרון רבי משה בטראי של שעשה פירוש בספר יצורת דרך קבלה מביא מספר רב ספרי קבלה אשר לא נודעה מציוחם ממקום אחר. והנה בתוך היבאים גם ספרים אשר ייחס לרבי האי גאנן, ספר הקמיצה, וספר קול ה

1) בספר הנזכר ח'ה האמצע במקורות מפורטים ראות על זאת. ועי' נימא שם צ'ריך יי' יי'.

בכח, ואמנם כל איש אשר איננו מן המאמינים לכל דבר יבר זישכילד בשכלו כי אלה הספרים אם היו במציאות הם רק מופוים על שמם. כי אין יעללה על הדעת כי רב האי אשר אמר על המדמים לפועל על ידי שמות בששותם הם נחשבים וכל דבריהם דבריו רוח המה, שהוא עצמו יהוה עוסק בדבריו תהרור אלה והוא אמר כי כל אותן אותן יש בה רוח אלהם לעשנות שמותם ומאותת אותה עם האחרות יעשה צרו ווועיל (פ"י) כי יצירה פ"א מ"ז ע"ט ס' הקמיצה). וכי פרוי יסור הנה להאכין להעתיקות המקובל היה שתרן כתבי לה"ג במאזאו בהן אופני ארכוף השמות שנרג ביהן הגאנן (פ"ב מ"ג) ומה שיהה מוצפונו ומעשו בשאלת חלום והסדר שהשתמש בו (פ"ד מ"ג), שבלם לא יאיתו כי אם למקדרים ולמתקדרים לאחיו עני סכלו או שהם עצם נאחים בסבלות, לא לרבעו הגאנן אשר אלה וכאליה הו לו לגעל נפש. ובאותה מוחתקותיו שהעתיקות וה המקובל על שם רב האי נבר כובו ווועפו מפורה ובאר היטוב. הנה בפירושו הנזכר מביא מספר בכוד ה' אשר ייחסו להפניין רבוי אלעוזו הקליין בגין להבנויו, "ספר ספר וספרות" שבספר יצירה אשר הפיזן העתיקון כדרורי רב האי גאנן (פ"א מ"א), וזה שקר מחלת, אחריו שידענו על פי עדות רב טדי דגאנן ומתרך פירוש רב טדי דגאנן לספר יצירה שרבי אלעוז והקלין קדם למס"ג ולא עיר אלא גם הראנן לדעת כי גם רב נתגרנאי שקדם הרבה לרס"ג מוכיר פיזים מהקלין ואיך יעללה על הדעת שהקלין יזכיר דבריהם בשם דה"ג ? ומה נרא החוף גליין, ואם יאמר אוד הלא גם מקובליטים אחרים מסרו תשיבות מרוב האי המראות כי עסוק בקבלה, על זה נשיב כי גם אונן החשובות בוועף ולא בהבן רב האי מעולם, בן מכואר מעינן ונגען לשונן שהן לשון מקובליטים מאוחרים ועניגין חדשים לא

פיזיטוס ושירותים אבל גם מלה אך מעת הגעת אלינו, אמונם וזה
המשען עד כי היה פיטון בטוב טעם ודרעת. מיפותיו נמצוא
אחד בסדר תפלת הספרדים ללו' יום הכיפורות המתחילה "שמע
קולוי" והוא כתוב בחרוזים שקוילם במשפט הספרדים. אך יפה
אף נעים כמו שירו "מוסר השכל" והוא מעשה ידי אמן געלת
בר באגנינו, נשגב בהגנו ונופת בחרונו.

ענינו הוא בשם "מוסר השבל". בו נגלו לפניו
כפער מהשבתו הרמות ורועתו הנאמנות במדות המוסר אשר
ייקנה לו האדם וחיה בהן. הגינויו לבושים במוחלצות. מלייצות
שגבות מתחימות קוראותן ומשמעותם, ותאדו בחאר משלי
שלמה וככלו בהדר טלית הערבאים - הפסדרים בחוויהם
ש��לים ושווים הבהירונות הסופיות. אלה המהשבות וההגיניות יש
מהם אשר במשל שלמה יסודם אשר ימורות בחן מליצותיו,
ויש מהם אשר עקרם לכוח מדברי חכמי התלמוד והוא ייפס
בascal מלוי אך רוכב נקוות במקור לבבו. מוסריו יתפשטו על
כל מערכיו האדם ומצביו בהיו המוראים המדיניות והדרתיות
ולעל חובותיו בחיי החברה האנושית, כמה יזכה האיש ארתו
מול אלהו; יירחו בדרך יבחר בתהוווע עם החכמים למלוד
מנועשיהם, יירחו עונה במשאליו מהשפל לפניו נדיב אך אם
הוא שארו הקרוב אליו, יירחו לכת באחבה וחחד עם אשתו
אשר חכיה לא אלומות ועם בנו נחלתו מאלהו, בכלכל בושר
נפשות ביתו לא ישכח וחתם גם במושרו, להנץ בנו בחכמה
ולתת להם מלמד מנעוריהם, יהוה מוחון את המלמד מהונן
שבר לפעולתו. אמנים ייען כי לא על החכמה לבדה יחייה הארץ
על כן יעירחו למלמד את בנו מלאכה. בשבותו בינו לבין גם בלחמו
בדרכם לא ישבח אשת ברונו, אלה וכאללה מועצויות להתנהג

שערו הקדרונים. ועלינו לחת תורה להם כי לא נצור על דל שמחם והוציאו מלוט מפיהם אשר הוכיחו על פניהם היומיים. הנה אחד מגדולייהם האחרוניים (פלח הרוכון למ"ק שי"א פ"ז) מביא תשובה שברב רה"ג לר' פלטוי גאון חבריו, ובזה נלכד בשחוותתו, לר' פלטוי אשר צי יותר ממאה שנה קדום רב האי בבח שאלת לבר האי¹). ועתה עינינו רואות כי החבינה הרוכונית הזאת לא הייתה קניתנו, והיא תהלהנו והטאנו.

נגולמים היו מעשי رب האי בחכמתו לשון הקדרש. הוא חיבר פירושים על הבקורא לעי' פשותם, ונথיתס לו פירוש על כל התורה, ואין לנו מפוריזיו רך שיוורים אחרים שהביאו מפרשיהם והמקראי לעי' שם²), וכן נזכר גם ספר המתאוסף שכתב (ראשית לדורק') וזהראב' ע' בספר מאוגנים הפליג בשבחו ובכתב עלייו שהוא מלמד א' חכמתו וככליו יופי, וענינו זה והוא בבחמת דרכוק לשון ההקרש (ס' מעשה אפרד צד 44) גם בתשוכותיו נמצא פה גישם באורות למקראות טהורות לעי' עמק העשט. ומוחיטים אלו גם חבר נגיד הקרים ובלי ספק גם הוא עסוק בכאור המקריא³), אמונן לא נשאר מכל אלה דבר שלם. ככל החכמי לשונו הקדרש בזאת הדרמן נן גם הוא נשא את ברוח להמלין

(1) על כל אלה העשויות הצעה הראות מפניות מפקחות מפקחות מפניות מפניות דומות
 ג' נישר ב-184 התה' 13 12 ו/or 190 התה' 24 ואחרות וכו' על מה שמיוחה

(2) בפרמי' להושע י' נ' מטיב שטבז בטענה ר' הג' דבר הנון ולא חזרם ענ' מאן ק' בירוחין או בחשובה, ועי' חולות ר' הג' מרבץ ועי' השם עמ' 28, היבטי מולו

(3) עי לזכרי קרטוגרפים מהחומר פינטקי צד 149 148 וברורן צד 189 ובמהווה

בביחו ועם כל הנלויים אלו אשר מחותרים עליו ושמורות אובחו, ואו יורחו משפטו עם בני אדם. יורחו מורת האהבה לולתו כי יתמכחו ביטין צדוק; יערחו לחתך דקה בכל עת, האמונה והישר יהו מדרחו בכל מעשיו ולהרחק נפשו מעול וחמס, להשתמר מקנה איש מרעהו רק יקנא בחכמים למלמד ממעשייהם. בהוחוו על מורת החסיד לא שכח להזכיר גם חון עבד ביתו ולהיות לרום נם על נש'ה הרטמו. מאר מאר מואר מוחר לבב זיה איב ומתקדם ואל ישמח לאיד זולתו וויבור כי גן גם בו יוכל לפגוע ביום מחר, הנה מה טבו ומה געמו תחותתו בהראות את הרוך המוליכה את האדם לאשרו בפה יבחר ומכח יתדל, ווירנו ואמר לו ממעלת ההצען לכת לחיות בתמימות ולברוח מהוד ורשות, לרדרש בשלהם כל אדם, לבלי המרות נגר המשול אך יישמר לו אכונתו ויתפלל בשלהמו, בט ההור יוזהר אותו לבב יהוה אין להעיר ולא נבהל לכנוע נכסים כי אמר „אם תקנה נכסים או ראנגה היה קונה ולא נחת ופוגנה“. ולא לקנא בעשרה לחמוד קניינו. וזהיר משלון הרע, מגלות סוד בע, מהיות נוטר להחטא זולתו, ומתחכבר לכעס וחותמה. שבח גודל שבח יתרון החכמה ומורוכם ומגשא ההנות בהנות אל ורדה, ואמר: ובחכמתה דורך דרכי אמונה ויראת אל וסור מרע תבונה. היה תמים וישר עם אלהים, ואל תדרוש לך מה בגבויות. כן בטוב טעם ובכמי נעם ודבר על כל המרות המוסריות אישן הן צפירות תפארה לנפש האדם אהת מהן לא גדרה. ובעם אלה חביר עיר את תורת האדם במנהגו בנהחה עם הבריות, במשפט תhalbכוין בךן ארץ למצעא דין ושלט טוב בעני הכלל. לא נפרט פה את כל התורות וחיק התייס הסדרים אשר הכליל רב האי בשירו הוות. הלא אשר

כלו בתבב ומונח לנדר עין הקורוא. אך זאת אמר כי בשור זהה התגללה ותראה לעינינו מראה דטוח רותח וזה תולחתו באמות. בכל עליותיו היו נראות כי הורן מן החכמים איש-נאה דושיש ונאה מקומות. כל המעלוות והמראות התהומות אשר בקש שיקנו אחרים לנפשם, מכל הקניינים הרוחניים ומופר השבל אשר פקד על כל אדרט לפתחו אליו-הו לבעם היו קשורות על לבו המכיד ועליו יצין גורם מושאש עד קין חיריו.

השר הזה בעקבם איגנו שיר השירים כאשר יעשה היפיטנים מנעמי זמורות לענג בני אדם, אבל יותר אתה לבנות את השיר הזה בשם „מכל הפלוטוספיא המכוסייה“ אשר היא הנור לכל פנות הפלוטוספיא. ונקרנה בזדק הנור לבלה יען כי הא יותר מכל מעוררת להנחות אדם למצוא את המשעה המכיבאו אל האשר וזה כל האדם התכלי היה. הנה ראיינו רכבים וגס שלמים אונו ווחקו ותקנו גדולות ונזרות בחכמה זאת עמקת עמוק תחטו בעמיקה וידאו על גנפי רוח המופיטים, אך מה יסכן זה לעם אשר לא נטו בכמו אלה? כל ישם וככל חפצם להבחן אכורי בינה ולדעת מופר השבל, ולא מחקרים רimits לשומים, ולא בינות אשר שגנו מטה. ועל כן לצרקה יחשב לרוב האי צרקה כל הצען לעיד, כי ברור לדבר אל העם בלשון וכבה רשבה ברורה לפי בינוו והשנתו.

כגן מלא ברכת ה' מותפשים לפניו חי וזה האדם תגדל בענקים. כארוים נטע ה' גנטו אף שורשו בו תכונות נשנות, תכונות אשר אך לעתיך ותוקות מתהדרות באדם אחר. תוא היה איש הולך תמים ופעיל צדק בעמו, איש אשר נתה עליו רוח חכמה ובינה מכל אשר הוא לפני בין הגאים, מפני

משלת היא השתרלותו להגדיל תורה ולהדרירה בכל מקומות מושבות היהודים, כשהשנים מערינות מטבח נרדו נתן רוח לדרוק ולקרוב על ווי תשבותיו לאלפים ולרבבות, ופירושיו הם הירע ללווע, לבב פירוש הרבנן אשר בא אהרון. עיר גותם עזים היו המן מעלהיו ומדתוו, מעלות רוח בכל טני מדיעים, בביורו מקרא, בדרכו לשון הקדרש, בחכמת חכימות, בידיעת לשונות ורות, בשיר ובמליצץ לשון עברית, והעליה על כל אלה היהת יונתו במחלות ומנו יגע להויר את בני הפלוטופיא והקללה, אשר לא יעס ולא יגע להויר את בני עמו מקרוב אליהם. אכן מה נכבד מלין בספר עוד המן מדוריו אשר אין ספרות לנו! והנה לאיש אשר אלה לו הייחוד בדורו מי לא יokin בכבוד לשם ויהי ערשו ומלשנתו? ובכל זאת עס כל הנדרות אשר פעל לא נטלא מקנאת אדרט ומוקשי אויב ומתקנק. עד בחיי אביו בהיותו אב בית דין קמו עליהם, על האב ועל בנו, מלשנים ובריתות וכוספות למלאות, וללאה ה' שהיה לחם כמעט היבאים עד שערי מות. ובמד נש' יתאר הנגיד בקינחו תלאות הייז אשר האלוות נוכלים נס הциקלו בדורנים ובצדיה, וטמנו פה לכלדרו וארכו לו כמו היה. ואמנם לא יהות רב זואי הראשון ואך לא יודה האחרון אשר בנו עמו שלמו לו רעה תחת טוכנות עליהם, בן המדה מטלחת על פניו כל הדורות וזה גורל וביס מן הנדרולים אשר באורך, כי בשכר פעולות וצדקה מעשיהם נחלו שנות חנת ונאה. ואולם רק אחורי טיגר רב האי את עינו או גפקחו עיני בני דורו, כי גגלה נ' הס כמה גודל השבר אשר השבר ואברה עמו אברדה אשר אין תמורה, ויקונן עליו הנגיד: אתה חרו פני ארץ והעולם כעדובות, ויקונן אבי כל המשוררים בן נבירול: נגרעה קן

עדינה היה גברת כל מרינה. ומה מאד נאמנו דבריהם! כי מדי סגר עיניהם נסגרו דלתות החוויה בבל, היישבה אספה נגהה ועל כבורה שכנה עננה, כי במוות וצא ממנה כל הרה, הרה כבה זונה גמה, ולא נשאר בלתי אם גויה بلا רוח, והגיה חוות מה היה לא? ישבו עצמותיה והחפררו ולעפר מות נשפתה, כי לא ארכו חיים והישיבות נפלו למשאות ופסקו לנצה.

פלאה דעת ממענו תחולכת החולדה! הן יותר מחייב שנות אלף התמידו היישבות אחור תם דורות בעלי הגמרא, בתוך העמלה עמדו דורות הנגנים האחרונים. אך נתבונן בשלשה מנדרוני ושבונות בקבוק הזרות האלה, חס רב טעיה, רב שרירא ורב דאי, מי מכל הנגנים אשר לפניהם נשוה להם? ועתה אחריו נראה כי זו אורה רור החפתחה חכמת התורה והחscalah ממעלה אל מעלה עד הגעה למעלה הרמה אשר עמדה עלייה בימי רב האי גאון, הלא בעזק היינו מיתילים לטויطبع הפתחות ההשכלה בערים. כי כאשר עד הגעה החפתחו תורה והחכמה ורביניה וחידנה בעצמה וכח אף כן בכח הוה גם מעתה וחלאה הוטף אמן תורה ורבה חול החכמתה ובזה תחולקנה היישבות ללבת מחיל אל חיל. ואמנם מה מאר נפלאו מעשה החולדה כי הביאה והחפץ מאשר יחולנו, בקרב ימי פריחתן נבלו נבלו עליהם, ציזירין ופרוחין קמלו מעתם, ההפרך ויבשו עד פסקו חלפו אביזר עוד אינם. ההיה זה מקרה אשר לא נדעhow? והיו סבות חזויות אשר היה בעוביון? לא והו ולא. אבל משיחון בהן, בקרבן והיה החולקה אשר מבשר עד גוף תבלה גוון, הנה זאת נחלת ישראאל וחילך

אשר היה לו יכולות ובוח להטוט מוסדי היישובות ולודרגות יידיהם
מעשיות עוד תושיה היה מעמד ההשכלה בעם אשר התרומות
בדורות הגאנונים האחראוניות. המעמד הזה לא התאים עם משפט
הגאנונים, מנהגיהם ומעשיהם, מעמד רם בדעת כוה לא יכול
לסבול שורה לפי מדרת הגאנונים, ועל כן לא נפלאת היה
בעינינו כי רעשה ממלכת הגאנונים ונומו עמווי היישובות ועם
רב האי גאון גם הן ירדו קבר. ובזכך נשא עליו קינה אהובנו
נתלמידיו ודוריו ומטלו לעטמו בני עמו:

במי תחפערן היהם עלי כל תי וככל היה
היש בכם אשר יומת למרגלית מנטית.

مالהחו להיות מלכט כהנים, אך לא להיות עברים לכיהנום.
לכיהן המורה עבדות נתן לו לא שררה וממשלה על העם. אמן
במשר צון הגאנונים נחפר הדבר. שתי היישובות היו שתי
ממלשות, הגאנונים היו מוכלים ברוח הקשה בעם היהודים,
גאנוני היישובות החנשו להיות האפניורים בישראל, היישובות
נקראו בשם "היישובות הקrhoשות". הגאנונים היו בופים את כל
ישראל לעשיותם בכל דבר דתי בכפיה חומרית ובכפיה
מוסרית. מנהג שתי היישובות עשו לתק ישראל ולא יעבור,
ומי שאינו נהוג במנגן לא יצא ידי חובתו ואינו מככל ישראל.
יסוד כלול היה כי דברי הגאנונים דבריו אלהם היהם מהמה ואפיין
בມדרשו של משה רבם של הנבניות לא ירו אותן ממוקם,
וחכמתם ופלפולם הוא הדבר אשר ציה הר' אל משה, ואף על פי
שאומרים וכי הוא ואין מביאים ראייה באיזה מקום אין לחוש
על דבר קtan או גדור, וכל החלק על שם דבר מדבריהם
בחולק על ה' ועל תורתו (ראיות על כל זה בדוח'ד ח').
ועתהainen היטודות האלה יסודות נקרים, זומרות זו בגוף אמר
אל מציריט הפעיל לחפש הגוך ולהוחש הרוח. בפתח רוח כואת
בל תחאים עם הבונת עם היתרדים מן הנבניות והמשבחים בו.
אין בזה כל ספק כי גם זה היה אחת מהבטחות אשר הבטה
פרוד הקראים מטה ונתקו מוסרות הכפי הות ופרק מעלהיהם
עקב הגאנונים. הן אמנים כי הקראים אשר בקנאות מנגד סגלה
וכחשו במורשת קהילת יעקב, ובמרי בחשם השילכו מגן
הקבלת אשר ישראל מעולס נתנו נפשם עליה, הם לא היה
לهم כת להיות נוק לשיבות ולראשות הגאנונים, ונחפהן הדבר
כאשר הם הפושעים והמורדים הרבו להמרות את פיהם ולהקלות
את חורום בן התהוקי היישובות. עתקי גם גברו חול, אבל

תועלת להשכלהם, והוא גם תועלת לחיים ולעוזר אהבה אל לשוננו הקרויה, וחוץ מזה יש לנו תועלת על התועלות היוצאות לקוראים פשוטים ממה קוראים המבוקרים הדורשים על קווים וקוין חלי חלון של הלבות מהלבות הבהיר ובו ראות ויוצרים השערות חזרות, ועושים גדולות עד אין חק בדרכו מלין ונחווה האותיות והחלפי גרטאותה. הן אמנים כי אלה ואלה יגעו יוכנסו לשאר תחבירו והברית אומנותם, אבל לא אל תקוראים הרוצים להעתenga הענוג נפשו במה שמה קוראים, החיצים לירע ולהודע דבריהם אשר לא ידועם מהתמלול לשושם להשכל וליחסיב נפשם ולהבנה מותם על נקל. ומה יסקן למבקשי לחם אבירים לשובע נפשם בתה להם אבני טבות ומרגליות? דברי אלה יהיו לי למליע לפניו כל חכמי לב, וגערתני אם אישמור והדרך גם בבחינת השיר "מוסר השכל" אשר יצא לאור בהזאה חדשה. רק מעש תהיינה מלי בדבריו על אודוטיו ולא אריך בדבריםطفالים ובדקוריום ביכלא-גרפים ובהעורות בקורסית, כי להמן הקוראים הפחותים אשר אליהם חטא מלייהם דברים של מה בכם. ועל כן רק מה שרואתי נחוץ להודיעו אותו אשמור לדבר, ועתה אלה הן ההערות הממעמות אשר מעצחו שיש צורך בהן ואעיר עליהם. חרויו השיר הם מאה ושמנית ותשעה בשווי הבורות הטסויות ושקולות במשקל יתד ושוחי תנויות בדלות וסוגר על דרך משוריין הטפודים שלמדו מן העربים. וכבר היה דרכ' השיר הזה נהוג בין קודם רב האי גאון, וdoneesh היה הראשון שהשתמש בו, השיר "מוסר השכל" היה אהוב ונחמוד להדרים, וגם נרפאי בפה פעים. על דבר ההוצאות השונות הכל רשות ומופרש בספר אוצר הספרים שיסדר החקם הביבלייאגרף בן יעקב.

פתח דבר

לשיר "מוסר השכל" מרב האי גאון.

הלא תרעע הלא תשמעו, קוראים אהובים, הלא הנדרתו מראש לכם בתמי לפביבם ספור תלילות המחבר את השיר הזה, רבנו האי גאון, כי היכינו דברי לך לקוראים מהמן יודיע לשון וספר אשר אין אומנותם להתחקה על שרש התולדת ולבא עד חקר מקורה, אבל מבקשים לדעת המאורעות והקורות, הקוראים האלה בקרים מעשי ידי האדם הנדרול ההזה אמנים משתוקקים לדעת מי היה האיש אשר פעל זאת, והולדוינו כאשר התגלגלו ביום חילו, לדעת מה שלוינו ותוכנו עליילותיו אשר עשה לטובת עמו ואשר הגיד לו על השות להדריך התורה והחכמתו וכל אשר קrho כבל מי חיתו על הארומה, כל אלה חפצ' לשובע מפקרים בשפה ברורה ובמליצה נמיצה, אבל בהדריך מקרים עינויים, ומפשיטים מכל בקורת דקדוקיות ועומקיות, מבדריך המקורות לאור נר החקורה. הם אין להם חפע להתיגע יגיעת רוח בדבר אשר אין כראום, ולרוב גם לא חומן. ועל כל אלה לא מעש המה הקוראים מכין זהה אשר לא נסנו בכמו אלה, הבדיקה הזאת שוויתו נגד עיני בספר תולדותיו ועל כן עשיתו והכנתו בצוורה אשר לפניו, פשوطה וברורה כמו שעה המספר לא במעש החוקר. חשבתי בכל לב כי לצדקה יחשב וזה לנו אם נהיה לפתוח שער ספרותינו לפני קוראים ממון הזה, כי זה הדרך הוא

לא נרע רך מפי הקבלה, בכל מקומות המצאו בכפורי דפוס או בכתביו יד ונקרא עליו שמו של רב האי גאון. מתבן ענן החירות ומזרות מליציות נראה כי על כל פנים הם קדמוניים, אבל קדמוניים. בעל ספר חורים מוכיו בפירוש על שנוו, ובחוותן אין לנו להבחיש המקובל מדור דור, ואין גם כל סבוך מברחתו אותו להעבור רך האי מנהלתו ולתת לאיש אשר תיל בעזום רוחקתו.

אמנם במה חוקה עליינו הבקורת. ואין מידה מציל. גם על זאת הקבלה העבריה כוס והשבה להבחישה ולהרשה, ביחסה את השור הזה למתרבר אשר זו כמה מאות שנים אתרי רב האי גאון. המבקר הגובל רשות' לרופאות רצתה ליחס זה השור לרבי יוסף אבן בכפי או לרבי יוסף האובי. בן הוודיע לדוקעט במקותו אליו ולפי דבריו דוקעט לא כתוב לו רפ"ש שום ראייה, אלא בן נראה לו בהשורה ולפי אופור דעתו. ואני אני מודה על זה בזה בשם ענן, כי למה נערוך קבלה מזקומה מפני חזורה וולת סבירה ונעשה הטකבלים מוטעים בלי מופתים מבקרים. אני לעצמי יגעה ולא מצאתי אף רמז מעט מצדיק העשרתו, ואני באמון באמונה שלמה כי רב האי הוא המחבר שיר זהה הוא ולא אחר. ולא אוכל להתחזק מהעיר במקום הזה על מנת גצל הרבה מן המחברים המבקרים והוא גרווע מאיד בעני. הנה רבים מהם יש אשר בתשובה עוזה צשדרלים לעפעמים ליחס טפירים ודבריו חכמה היודיעים בקבלת שם להו או להו מן הקדמוניים, למחררים מאוחרים בזונן ואף שאון להם ראייה ברורה על הכרעתם, ווי להם בחשיבות מועטה מתק רדקוק כל במתו שהוא, ווורטיט בניו לתלפיות ובוגדים חברות אלו, וליה קוראים בקרת. אבל רעה חולה הוא ואית בעיני, כאשר רע על המעשה אשר יישו אחרים ואשר עשו

לפי השערתו אין השיר שלם בדפוס, שהוא מלך לשעריהם וקצת מן השעריים נשפטו והם נמצאים בקטת אוצרם ספרים בכתביו יד. והדברים נינים ונכירים דבריו אמרת מתוך הערכוביה השולטה בכל השיר ואין סדר לו. כל החזרות הביבליות גראויות שיש להעיר בשיר זהה תמצוא סדרות ומפרשות יפה באוצר הספרים של בן יעקב הנזכר, ובאריות יותר בחבונו של דוקעט „ערונגנילען א. דענקייטינען“ אשר על פי העתקתו הולכה החדואה הואה, עי"ש צד 7, 8 ובחערה, אמן לערד תבליתנו במאמר הזה אין עליינו להאריך בדברים האלה.

הנה כבר אמרנו כי אין זה שיר רך לפי צורכו ומשקל מאמרי, אבל בעצם הוא רך מאמר לכווי ומליצה כוללת יסודו חכמתה הבודה, ואשר בחר במליצתו דורך השיר הערבי ומשקל לא טוב עשה, כי לא וויה לה ליתרון, כי אם הפניה על ידי זה יפי תארה. כי מה שהחירות על ידי לחץ המשקל שנעשית עצמות, כי לא היה יכול להשתמש הרבה בספקות ומארומים שלמים, אשר זה הוא לדעתינו מוגעת למליצאת העבריים בזונן מאוחר, הפסירה על ידי לחץ אחר בהערכת המתאים, כי בכם מקומות הכריחו המשקל להפריד בין הדבכים ולהברר דבריהם אשר הברים אינם עליה יפה באשר תורה בחعروתי, ואני שערתי במקום אחר כי המשוררים הספרדים יען שעשו בשיריהם במעשה המשוררים הערביים, זכתהום כמותם בחרווים ובשוווי הדילות הטסויות ושקלם במשקל שיורי הערב הפשיינו מעל פני מיליצת שפת קרש את געומת העקרוי ואת יפי התוכנה אשר לעריות בכתביו קדשו. רק لأنשי המעלטה במשוררים הצלחה בידם, כי אלה הדריכים החדשניים אשר בחורו לא הפסדו טהרתו מליצותיה הרבה, אבל לא כלם היו בנבויל וויהר הלאוי וויאויהם. אמרת יונטו של השיר הזה

ובית כבר לפני שנים דוד ודור ליחס רברוט לקרמונס אשר באות תצואתם בזאת מאוחר מוכחה במופתים. ושני אלה המיעשים אחד זה. אלה דוחים הקבלה באמוד הרעת, ולאלה דוחים הברור בראייה בקבלה מושעת.

הנושא אשר העתק דוקע והעליה בחבשו הנזכר מעד 96 עד צר 101, כי היא היותר ישירה בעינו. וחדרתי ידו מוקロקים בגרסאות השונות, יין כי-לערך תכליתנו בהזאת זה השיר ודרוקים אלה אך לבודר. הלא לדוראים אשר להם נעה לא זאת הוצאה הדרשה, עקר הדבר רק עיניו והכנו של השיר, לא הפלול והדרוקום, כבר אמרו כי הלחץ אשר המשקל לחוץ את המחבר להעתיק לפיעמים מלים ממוקם ולהפירות חלקי המאמרים בדרך זו פועל הרבה להשחתות וכותה המלית, ואט קרו ככלא בשיר שלפנינו השתרתי לבאר הכוונה בהעורותי, אבל מעד אחר היה לי המשיק שחשמש בו המחבר מורה דרכ' נאמן בקביעות הגראטה האמתות. ואמנם בכל עין התאמץ להבחן הדברים על פי הגראטה שלפנינו טרם מלנאי לבי למחלוקת או להחילוף אותה באחרת. וראוי ונחן אל רב כי גם בות חדשות נברין בזמננו. יש מתרבים אשר בקרים בספרים ישנים בגנעם בדרכ' או מאמריהם אשר אין מוכנים על נקלה מיר הם מוכנים ומומנים להגיה, לਮחוק או להוטף מכל העולה על רוחם. אמרת הדבר כי ברוב הימים נשחטו הספרים ונלקו בחסר על ידי שכחת המעתקים ונלקו בתייר על ידי סכלותם, אבל לא כל מה שהוא חסר או יתר לмерאה עינינו הוא חסר או יותר באמת. אולי חסרון דעתנו לא ניתן לבא עד תבונת הדברים, וזה אם משפטנו ברור לטעלה מכל ספק, מי עיר לנו שדרישו והagationה שנעשה גם הם לטעלה מכל ספק, ועל

בן אין לך דבר שנצענו בו על המתוינות ועל המניעות מוחות מוחיטים, יותר מן הברחות בנוסחאות הספרים, ואני בהערוי שת אחת הנה ואחת הנה על דברי השיר הזה משומרתי מן החפות להגיה דלשונות אשר יקשה עלי הבנתם. ובחרתי לי יותר דרך הבהיר אף הוא רוחקה, מזרק בברחות יבקש, אני ענה אף אני בה נפתל אשר היישה יעיש.

והנה בהקדמתו אלה החערות המעותן אני אחשב כי יצאיו ידי חבתמי גנד קוראי הדרבים, והוא בתן לערך החקלאות אשר שומה לנו למטרה. ועתה אנחנו אבאים אל בית נכתם המלית הקרה הזאת פינה, מליצה שירות אשר היה מון הלאשות הכתובות על פי דרכו שיוי הערב, וקורב הדרבי מאד כי המלית הזאת היה קדימה לשינוי רבוי שמואל הנגי ולשרו רביב שלמה בן גבירול, וכותה אישים קני' למלין! ואט גבן לכיו וכבטחו כי תיקר השורה הזאת בעינו כל קוראיו, אגאנם כי יוציאו גם את פעיל ירי זאת היא שאלתוי ובקשתי מאטם.

פָּנִים בְּאַזְנוֹת אֵל מִי חֲקָמִים
וְעַל פְּאַסְפָּחַ מִקְשׁ לְשָׁפִים ^(א), לְשָׁרֶם ^(ב)
וְקָא בְּם בְּכָל שְׁבָחָ וְגָוֹרָה
בְּקִוָּה אֵל תְּקָנָה בְּחֶרֶב,
בְּמַלְחָה כֵּת אָכִיל וְבָעָה עַשְׁבִּים
וְאֵל תְּאֵל אֲגֹרָה כְּנִידִיבִים ^(ג).
בְּמַר פָּנִים וְתְשִׁמוֹ בְּקָרְבָּךְ
וְאֵל פָּלָה לְבָקָשׁ פְּשָׂאָרָה.
וְלִפְנֵה תְּמִימָה שׁוֹאֵל לְשׁוֹאֵל ^(ד) ?
שָׁאֵל פְּאֵל בְּהָלָא בְּפָלָגָד אֵל.
וְאֵל מִישָׁן וְהַבָּט אֵל גְּמָלָה
וְאֵל צָא בְּגָלָה תְּחִי עַצְלָה ^(ה).
וְקִוְּזָן אָגָּר בְּנָה בְּנָה
אֲשֶׁר תְּאָבֵל בְּמַי תְּחַפֵּעַ גְּבָרָה.
וְאֵם לְרוֹרֶשׁ פְּזָזָה
פְּנִימָה תְּפִי יֵצֵא, וְכֵר בָּא בְּתְּפִירָה ^(ו).
רָאָתָה יָנָה בְּגָנָרָה אֵל מְנוּנָה
תְּפִי שְׁבָה קְיוֹפָה אֵל מְלוּנָה.

- (א) מלודיה קשה ובונגה: האבותות שעינן אמאן מהם יבואך לאשר גנוז.
(ב) דו-וונו בטමוטה: עשה שברת חול ואלה תצורך לבירות.
(ג) נעל שוש לניטם תחיה ניבור המשקלה.
(ד) ע"ה הכתובות לר' אל גמלת עעל וו'.
(ה) בלומר ורבה לטעם אוליה מסדר.

שירי"י מוסר השכל.

וְאֵל קָא בְּנִי בְּאֶשְׁוֹת אַמְּרִי
לְקָה קוֹפָה וְשָׁקָעָה מְאַמְּרִי.
וְמוֹעֵל בְּלָע עַבְּרָתָה תְּרָלָה ^(א)
בְּכָל יוֹם לְאַלְמָקָה תְּפָלָה.
וְעַלְקָה לְמַשְׁבִּים קָל שְׁתִּיעָרָה
לְחוֹזָה לוֹ וְיַלְלִי מְתַסְּעָה.
תְּהָהָה קְמִיד בְּנִי הָאֵל מְתֻחָה
וְאֵא בְּלָע כְּשָׁאַלְמָזָר וְפָלָא.
שְׁמָרָה קְחָה שְׁמָרָה מְאֹתָה וְתְּרָה
וְבָעָה בְּנִי גְּפָשָׁה אַרְוָה ^(ב).
וְתְּקַבְּעָה בְּאַצְלִי גַּעַם פְּלִילִים
דְּבָקָ בְּקָם וְאֵל טָה אֵל בְּקָסְלִים.

- (א) אפשר שצל שעורי תה שורי, שהה שריר היה נחלק לשערום במשיב בפתח דבר.
(ב) צלעוו על כל עכוזיך שצליהם תנו לאל בכל וום קודם שאחשכה בעש הרום חוללה.
אַל בְּלָמָר שְׁגָבָן תְּרָה צְרוֹת בְּקָבָח קָחָה וְרָזָה. וְזָנָר שְׁעִי שְׁמִיר
אלְהָתָר גְּשָׁבָן דְּרוֹתָה בְּדָרוֹתָה זְכוֹרָה זְרוֹק לְהַשְׁלָלִים, "זרוח הרים" במחאה
ולכונה זו דוחוקיך בלהט ווע.

ונם גוּטִיךְ גַּדוֹלָה גַּשֶּׁר לְלִזְמוֹן
בְּעוֹד יוֹמָנוּ יִבְקַשׁ לוּ מִקּוֹמוֹ.
וּפְגִבּוֹת אֲחֵי שְׁמֹרָר רַגְלָיו וְתִזְקַר (א).
וּסְוּר מִבְּעָלָל גָּבוֹב יִשְׁאָר,
וְאֶל פְּגִמְדָּן בְּפְרָחִי חַגְרוֹלִים
וְאֶל תְּחָאָר לְפִשְׁמָן מַאֲכָלִים.
וְאֶל תִּשְׁמַת לְיָמָן גַּרְאָן וְאַיּוֹם (ב).
לְאַדְםָן, קָוִוְאָה בְּעוֹד יוֹם.
וְאֶל תְּרוֹזָשׁ לְיָמָן אִירָוָן וְתִכְמָר
הַמְּבֻעָה פָּה לְךָ וְתִיהְיָה לְמִקְרָא (ג).
אַלְתָּמָם אוֹ פְּלִילִים לְאָתְקָלָל
וְלְשִׁלְוּמִים פְּגַע פָּאָל וְפָלָל (ד).
גְּמִינִיךְ אַסְבָּב אַשְׁתָּה בְּעָרוּם
יְרִיךְ בְּלִבְנָה שִׁים קְשֹׁוּרִים.
וְעַם אַשְׁתָּה עַפְתִּיקָה אֶל תִּכְבָּר
וְאֶל תְּרִיעָה לְלִצְיָים אֲחֵי וְרַכְבָּר.

- (א) כִּי וְזַקְרָבָן מִבֵּית רַעַן בְּלוֹסֵר כְּשַׂלְלָא אֶל בֵּית אֵחֶד חַשְׁמָר גַּדֵּל לְלַכְתָּה
לְפָרָקָם אַבְלָמְבָלָל בְּבָבָה לְמַבָּרוֹן.
(ב) פְּעַד בְּגַדְלָה אַלְתָּמָם אֶל תִּשְׁמָחָה.
(ג) סְמִרְשָׁס אַלְלָהָן אֶל קְלָל בְּדִוְרִים הַמְּבֻאָה הַרְבָּר. וְאַפְשָׁר שְׁהַזְּבָוָה בְּזָה שְׁלָא
קְלָל הַרוֹיִין אֶת חַיּוּבוֹ בְּרִין אוֹ אֶחָד קְזִיבוֹ וְאַדְבָּתָה הוּא חַיּוֹב לְדוֹזָה שְׁלָמָה
בְּמַמְרָתָם פְּמַנְדָּרָן פְּזִי וְשִׁזְאָלִין בְּשָׁלָם הַרְיוֹנִים.
(ד) בְּנֵי, שְׁלֹמִי בְּתוֹךְ בְּסִיךְ נְבִיאִים וְזָרוֹשָׁה בְּכָל יוֹמָן כְּלָמָר בְּכָל עַת וְכָל הַזָּה
בְּקָמָות אֲחָתָם בְּשָׂרוֹ הַזָּהָרָה שְׁמַשְׁמָס בְּמַלְאָה יְמִתּוֹת לְהַרְוָאָה הַחְשָׁרָה, וְאַוְלִי יְשִׁירָה

וְפִגְגָּה תְּמִילָה עַגְגָּה רְחַקְקָה
וְזְנִכְרִיךְ אֲמְרִים הַתְּלִיקָה (א).
וְאַיְמָתָה בְּלָבָה מַן וְפְחַדָּה
וְתוֹזְבַּתָּה (ב), וְאֶל תְּגַעַגְעָה גְּסַבְּדָה.
וְאֶם תְּולִידָה לְךָ בְּנִים וְבָנֹות
בְּכָל עַת וְסָרְמָה אַבְנָן בְּקָנֹות (ג).
גָּגָה לְהַסְבָּדָה בְּכָל נְבָרָק סְפָרִים
וְשִׁים לְהַסְבָּדָה מְלָפְדָה קְגַעְירִים.
וְבְּעָזָעִק פְּעָנִיק לְבָב בְּחַזְקָה
אֲשֶׁר פָּמָן וְשָׁפְגָנָיק לְבָב (ד).
וְבָעַם בְּגָרְגָּה בְּקָהָם פְּרָמָם
וְשְׁלָוּסָם וְתְּרָחָה לְךָ עַקְבָּשְׁלָוּסָם.
שְׁלָאָקְתָּה תְּלִיקָה (ה) בְּאֶקְתָּה בְּכָנָה
וּמְאָגָנָה בְּאָרָק נְאָמָנה.

סְלָאָר (ג) בְּאָמָר
דְּקָדָה

- כְּיֻסְקָה (א), וְמַעֲנָכוּ אַהֲבָה אַלְלָה וְיָמָה כְּמוֹ אַהֲבָה וְיָמָה לְאַהֲבָה מַבָּב וְשְׁעָרוֹן כְּמוֹ
שְׁאַהֲבָת הַחוֹתָה אַהֲבָה שְׁעָרוֹת.
(א) כְּדָרְךָ הַכְּבוֹד הַזְּבָדָל מַאֲשָׁה וְהַמְּבֻרָה אַסְתָּוָה הַתְּלִיקָה.
(ב) כְּגַנְגָּה טָהָרָה כְּבָמָה, גַּנְגָּה פְּיָאָה לְעַוְלָה אֶל וְשָׁלָל אַתָּה אַתָּה יְתָהָה בְּתָוֹן בְּיוֹתָה.
(ג) עַל דַּרְכָּה בְּרוֹבָב וְסַר בְּגַד כִּי וְשַׁחַק וְאַל הַמְּלָה וְגַן.
(ה) סְפִינָה מְשֻׁקָּל נְרָאָה שִׁישׁ לְקוֹרָה תְּלִיקָה תְּלִיקָה, (בְּאֶתְמָתָה) חַם בְּגַנְעָות
אֲשֶׁר שִׁישׁ בְּגַנְעָות חַטָּאת.

יאם שכיר ימי לך ונעדרך
חשוב אותו פאלו הוא ילייך.
יאם התקל לאבדותך לאט לו
ושלם חיש שכירותו ופעלו).
שפיע לי בזחוב דרכ' פתאים.
בקב' יומ תחתה מראה פלאים.
בננו סקללו) יבקה זל ונטלה
יבן חכם יבקה שר וטלה.
ויאל גאים וגשאים ישומם
ופאשיות ועפר זל ייומם.
ונם אויש יעדיר פתו ראייה
פעלהו, ותקמת זל בינה (ו).
ויל מכך אשר תקחך קראה
ויאל וקאה לך אויש בו תטאה.

(א) בכתה לרחות מצאו שארב המתבר לעשויות אמרוי נגידות (אנטימיעין). וכfcn
ביהור אנדרכ בוה יטה. ווגוינו בו שאם תראה שתהבר מתרשל מטש בגבורתו אל תהי
בנהל ומורה להובחו כי אם היה לאט לו, אבל לשול לו שכור אל תאריך כי אם
חשוש תשלט לו.

(ב) בנם סכל במו במו בעור, הוא שלא כמושפט, כי רק בנסיבות הקניון אפשר למסר
בגנום, וכן בגור כמו במשער, אבל כמו כל פסיבות החרוא מלוי' בנו-הזרה סכל
לא יתכן לאמר בבניו אלא שעשה במו פניו משחק.

(ג) כוות דבריו אני סכין כלוי, שאיש עשרו כל מה שאתה עשה במו בינו בינו כל
אבל בעינך פסחים בזווית מסוכן המתבר והוכן בזווית, אבל כל מה
לא ארע להלהה. והויגני אחד מטלמיין, כי לפי פרושו יש לתהנה אם בסוקות אויש

בטעי בכוקום וזה יופע פצר,

זיהו קקס יקה) למם וקרטט
ומס ליריק גבל משא ומצעם.
יאם יבסר בק מושל, שמור לא
חכוב בו וטודו אל תנל לו (ו).
יאם גיא בירתק קטרו
שמור ביזו פאלו הוא בביינו.
קטר שבטה) ימי גשם גנטש
ואל פבא ביטoit צווע וויפש.
ואל פמא ימי חוף זרכוים
צמר לצאת ימי צאת תפלאים (ז).
ואל תפתח לשוטן פה, וחאמור
דבר רע, אין לך גבע ווינר (ח).
ולא פרום עלי' מישל לשונך
בקולדה, אין ווינה פונקר עונך.
ומה פגע גשות מיל ביבך ?
ויתן את יאנך גיא זיניך.
לושאיל על שלזקה כל פעמים
אמור שלום, עתוי מזגא שעלאים.

(א) בפ' באן אין קווא מסען הנזכר בז' וחתה יהוה.
(ב) תול לו חור הנושא הכלול בצלל לו ובן הבה נמסה.
(ג) בראות מקרא חרב, וזרץ להווק מושכח, בביון.
(ד) עם זאת מטלס והוינו באביב.
(ז) מכארם גלגולו אל שפתה ארץ מה לשעם.

רב האי גאון

ואם געלאה חברה מעלה
אל פְּקָדָא בו בְּכֶל דָּבָר וּמְשָׁאָל,
תַּרְבֵּר לוּ כִּמוּ רַשְׁ פְּחָנְגִים אַ
וְלֹא תַּפְּרֵר אֲשֶׁר תַּהֲ לְפָנִים אַ
קָּדוּשׁ פִּי בְּלֹ אֲמֹרְ רַשְׁ יְשָׁנוֹתָהוּ
וְתַּעֲשֵׂר לְרַאשָׁם נְעַלְוָהוּ טַ
וּזְלָם וְהַכְּנָה נְצָר וּבְגָרָא
גַּעַת רְצִוָּן גַּעַת קְרִוָּן וּגְעַרְבָּתָה טַ
עַשְׂתָּה קְפָד בְּאַל פְּקָדָה וּבְאַל
וְגַעַע פִּי בְּלֹ יְמָנוֹתָנוּ בְּמוֹעֵל
וּפְאַלְאָ דָלָה יְשִׁכָּים קְחָשָׁךְ
וּבְקָפָה אֶל תְּחִי גּוֹמָן בְּגַנְשָׁה טַ
וּמְרָם פְּעַשְׁתָּה לְהַאֲתָּה קְלָאָבָקָר
וְאַתְּ צְרָבָה דְּעָה גַּפְשָׁ חַמְפָתָהוּ טַ
וְאַם גַּדְעָה דָבָר יְבָעָתוּ
רְצָה וּשְׁבָעָה קְאָלוּ לֹא שְׁבָעָתוּ.

- יש לו מות. אך שוכנים נפשו בסופוק. ודרשו כי רוחם הוא להכינום כל זה במלואו
ברורו. ומי שיזכרה בה פתרון מבודד שבדו כטול.
 א) במו תחונונים ידרר ר' ש.
 ב) עד התהובcis אויר ר' שענוו — (אוהובי עשור רב'יט).
 ג) בוגרת דבריו שבן מונה בטענה הבהיר והבמנוגן של עלות שיתו עניין והו
שיריות שיש עם בגין לפניו הקב"ה ועשה זה עשי'ו ווש' עת חרות ועשה זה עניין
וזוגותו בבחובו שער ר' וש' נפשו עשה שניהם ה'.
 ד) בספקותם בספקות סומן טוב ליווך בשאלתמה אוכלה ושבותה שנאסר יודע גדרין בספק

ובקשות והוד בטלך ברחה
דרוש ארך ובקש לך נסוכחה טַ
בפקדים גְּפָשָׁה תְּמִיד תְּבִיאָה
וְאַם תַּאֲלִיל פְּקָדָם חַיָּשׁ קְנִיקָה
וְאַם פְּקָדָה גְּבָסִים אַוְּ רַאֲבָה
קְהִי קְנָה לְלֹא נְמַתְּ וּפְנָה בָּם
וְאַל תַּאֲלִיל אַלְאָ שְׁלֹתָה אַכְּלָה
וּטוֹבָה שַׁת חַבְרָה מְבָלָה טַ
סְׁטוֹבָה תְּפֻחָה בְּאַגְּנִישִׁים יְשָׁרִים
סְׁטוֹבָה גַּם יוֹשִׁישִׁים.
ולפָרָד נָא לְבָגָד פְּלָאָכָה
פְּתִיחִי לְהָמָן ? יוֹסֵף יְמִרְעָבָה וַיַּ
וּלְפָרִים וּלְשָׁלִים יְשִׁיבָה
צְעָפָעָנִים וּלְעָלִימִים הַפּוֹכוֹת,
וְאֵיךְ יִשְׁוֹן אֲשֶׁר יְרַע בְּכָל זָהָה ?
בְּכָל פְּבִין קְפָלָא בְּבָרוֹת.

- א) במאמרתו אל תחווע לרישו, ואולי זו ראמbam בעי' פ"א אל תקרב אל ערַת
ביהה זו הרשות וכן אמרו באבאות הו זורוות ברשות.
 ב) באמרות מורה נבנרט מורה דראה.
 ג) עד הרכוב טב תח' ורבתה ורלהה.
 ד) לה לה לה שלוש חזרות טרומות מאור פתרונות קאה. והרעון שבתמ' הוא שטוב
לבד לבנין מלכבה שתהזה ערכונה לפניהם לעזרו אם בס' לעתים האל בברחה הלא לעתון
הו לא להפר. ומלו יוויז', שכן מברון של יווץ לא יינה לו לשון ווסלא רבו אט

בעל לך מפטמי רגשע לתחבורה
ואל פשחה לך זין לשכלה.
עה תפיד בטעות אל קורתו
וアナָה נחשוך ליאַב בעיטה^ט).
אל פרטמל לאַגנוי אַנשִׁים
ואל פְּכוּחָה עני שט ורשיים.
אַאל פְּאַל לְאַל מְן פְּשִׂירִים
ויחיקר גְּפַשָּׂה בְּינוֹת יְבוּרִים^ט).
סְתֻול גָּא לעטיפקה טפא וחוּבה
ישובת אל תפִּי פְּמִיד משובה.
לְאַא תְּבַגֵּד ולְאַא תְּבַמֵּר קְרִיחָה
ואל פְּאַנְבָּב יְמוּסִיךְ פְּרִיחָה^ט.
ופת גְּעִימָם וְזָמָב שְׁבַת יְדוּרִים
סְתַחְלִים וְקְאַלִּים פְּרוּזִים^ט.
ואל פְּבַטָּה בְּנִישִׁים וְעֲבָדִים
ונְגַם אל פְּאַמְנוּ קְסִים בְּסִודִים.
ואַם פְּתַשְׁפַּף לְגַעַר צָוּ בְּתָאָה
קְצַחְקָה, נְתַשְׁזַּפְּךְ לך שָׁתְּ עַרְוָה^ט.

- (ט) מוטב על אל בפָּאוּר הָרָשָׁן.
(ט) בְּינוֹת כָּמוֹ אל בְּנוֹת לְגַלְל בְּתוּקָה, ובוננו אם אל מְאַל מְהַר בְּלָגָן.
(ט) גְּנוּזִים דְּבוּרָה.
(ט) כל זוֹר אל תְּהַתֵּר פְּרִיחָה ומולחה.
(ט) כל מְלָתָר לְדוֹרִים אין לה מְכוֹן וְנוֹאָה לְנוֹאָה בְּמִקְומָה אַחֲרָיו.
(ט) מְלָאתָה דְּשָׁא זְוָא אָתָה. ואָפָּר יְיִשְׁעָתָה שֶׁחוֹן מְלָתָר וְהַלְלָא דְּשָׁא.

רב האי גאון

אם פְּכָע בְּסָדָר בְּעַל קְבָּר
וְתַּוְיַּל בְּפָטָה מְפָטוּן גְּקָבָר.
וְאַם פְּאַהֲבָב עֲנוֹת שֵׁיר בְּגִנְיכִים
דְּעָה פִּי אָוֹ פְּתַּחְיָה עֲזָה בְּזָבִים^ט).

שְׁפָר בָּא בְּצָחָר פְּבִיד בְּצָנָן
לְה אָוֹ נְחִילָה דְּזָוִי^ט בְּאָנוֹ.
וְשְׁגָאת בְּעַחַד בְּבַחַד חָיָה, אָם
וְזָבָד כְּפָה אָל סָדָר בְּשָׁנָאִים,
עֲרוֹךְ לְיִמְיָה קְאַרְיִים פְּלָרָעָה
וְלִימִי בְּזָקִים נְפִיטָה.
וְבָעַת תְּפִמּוֹת בְּפָנוֹת וְדָעַ כִּי הַגְּעוּת
לְה טָוב בְּפָנוֹת אָל נְדָבִים^ט, בְּסָפִיר
וְתַּחַר בְּמַתְּפָתָה בְּלָוָה
אלְיַיְהָ קְבָּר, אַבְלָס גָּס לְגַיְהָ^ט.)
שְׁמָר קְפִיד בְּקָבָר שְׁפִיטָה
וְאָוֹ פְּקַר בְּגַנְפּוֹן אַדְבָּתָה^ט).

- בְּמִתְּגָן וְאַסְרָר וְנַחַת שְׁבָע בְּשָׁרֶךָ לְבָהָמָתָה וְאַמְלָה וְשְׁבָעָת
עֲבוּרָה את האוֹסָה. וכן אַמְרֵי בְּנֵי בְּרִכּוֹת אָסָר לְאָרֶם שְׁוֹטָן מְאַל לְבָהָמָתָה.
(ט) אַדְבָּר בְּהַגְּוֹנָה תְּהַלָּה בְּלִירְבּוֹסָה, זו אַסְרָר שְׁחָרָה חִמָּס בְּסָפִיר גְּלִיל דְּוֹרָם.
(ט) בְּנָרָה לְהַגְּוֹנָה דְּרוֹוֹ בְּסָפִיר בְּעַתְוָה הוֹרִישׁ לְיִמְיָה וְהַוָּא מְשִׁיחָה לְרוֹוֹ בְּבָהָרוֹוֹ
לְהַמְּן לְעַתְוָה קְדִיר מְשִׁיעָה בְּעַתְוָה הוֹרִישׁ לְיִמְיָה וְהַוָּא הַבְּגָתָה בְּעַתְוָה
בְּגִנְיכִים אַל מְתַהֵּר דְּזָרָה לְגַעַן אַל גִּנְיכִים. ואַיְיָ קְוֹאָה "תְּבִבָּאָה" תְּחַת וְתְּמִסָּה.
(ט) בְּלֹסָר את המְתַהֵּר דְּזָרָה עַד הקְבָּר וְאַתָּה אַבְלָס לְזָוָה.
(ט) פְּלָה שְׁמָר בְּאַיְתָה שְׁבִידָת אַתָּה לְזָה.

עֲזֹוב אֶפְתַּח עַזְוֹב טְמֵה וְטָהָר.

וְקִינְזָה בְּגָה לְהָ לְאָה בְּתֻרְף.

גָּלְתָּאָבָל לְשָׁבָעָה תְּוָךְ גָּנְתָּה.

וְתִשְׁבָּח שָׁאָלָה עַל דָּלָא דְלָמָה.

מְשֻׂבֵּב לְהָ בְּלָ בְּנֵי אֶתְסָמָךְ.

וְסְפָנוּ בְּנֵה תְּמִיר בְּמִרְדָּה.

וְשָׁוֹחֵן בְּרָה לְהָ בְּבָנָה.

וְאַבְיָהוּ פְּאָלוּ הוָא גְּבָקָה.

וְסְפָדָר אֶל תְּאַמֵּר מְשֻׁבָּה.

לְפָסָר, אָו יְמִי פְּקָר וְאַיְגָה.

וְמְגַלְרָר בְּסָר בְּגָ אַקְבָּה.

אֲשֶׁר פְּקָאָא בְּכָל גְּגָע וְעָגָה.

אֲלָל תְּבַשֵּׁח בְּסָגָי לְבָ וּבְגָם.

וְשָׁוֹאָלִים עַל שְׁלֹמָמָה גְּשִׁיקָם.

וְגַרְאָו בְּעַת עַשְׂרָה קְאַזְחָבִים.

וְגַנְקָכָו בְּבִילָהָךְ לְאַזְבָּם).

אמור הלוען על מושג זה סקרה לו השניט, והיה שעוזר המאזר אם אתה חותם לו
השניט הוא ישבך לך ווחשיך את וודקה ומלה באהו לזרח החונו, וכוכב הענן: אל
התגנה בערים שם עוי פנס. דוקעט משך מהלך מוצק אל בתראות וגונן סמן העדר
וחדר מוצק וולץ איןון בן.

(א) כמו דל שפטו.

(ב) עניינו שתתחה מזחך מכל ארץ.

(ג) עזר אל תאסור לך ושוב וכומר אתם וכחיא אל תמלחוו בויט מחר כי לא תרע
כי ולך יוכך.

(ד) כמאזר המשגנה גראן אהובכם בשעת הנחנן ואין עסודיו לארט בשעה דחן.

בְּגָה עֲכָד לְאַיִשִּׁים בְּנֵי נְדִיבָם^{a)} (אַל נְהִיתָ).

וְאַוְתָּה מְנִקָּר וְגַם תְּקַבֵּד בְּפִיכָם,
וְאַסְתַּמְפָעָ קְלָוָן אִישׁ מְחַבָּרוֹ.
סְטוּר עַלְיוֹן^{b)} קְאָלוֹ לְאָאָמוֹ.
וְלֹאָן חֹוט שְׁעָרָה בְּנֵה וּבְוִינוֹ.
שְׁפָר בָּאָן יְמִי גְּפָק וְאַיְנוֹ.
וְאַל פְּרָבָה לְזַבָּר פִּיְה^{c)} לְאַנְקָה
וְנִשְׁרָר מְלָבָה בְּגַרְבָּה.
בְּגַי אֶתְסָמָךְ גָּדוֹל וְלַמְּפָר דָּךְ
שְׁפָר בָּאָן אֶל פְּתִי בָּאָ בְּוֹ וְתְמַעַד.
וְאַסְתַּמְפָעָ קְאָוִוָה יְדִיבָה
גָּלוּר בָּוֹ אֶל תְּבִיאָהוּ בְּסָמָךְ.
וְאַל תְּאַבֵּל עַבְיָה תְּחָאוּ וְתְרַעַב
וְוּטָב פְּאָקָלָה^{d)} אוֹ וְוּטָבָה^{e)} אַו.
וְאַסְתַּמְפָעָ קְאָוָה
אַנְיָה פִּיטָב לְעַיְנָה גְּנוּמָה.

- (א) בין ירושה קשת לפרש ואלו בגונתו להוק יזריהם וכן יאמר הלוען "אין דיא האפר
ארבייטען" בלטורה לעודו לאוש.
- (ב) כלומר המתויר סגד עינינו, ואפשר עתניה שחר כמו שחרו לפליטה לא חקנו
- (ג) פראה של ששל לבושים וכל או לו במקומות וללא.
- (ד) מנגני מושקל שטויות מלָה אַס וְצִילָה צִילָה; זְלָל שָׁמָן בְּסָקָרָה זְלָל מְגַנְגָנוּ כֵּי
פְּסָסָס כֵּי אַס כְּמוּ בְּקָלָת לְאַמְגָנוּ אַתְּ לְבָי מְלָל שְׁמָתָה כֵּי לְבָי שְׁמָתָה לְהָרָוּ
כֵּי אַס וְמְבָכוּ בְּרָן.
- (ה) בגונתו אַבְלָל צָרָה שְׁרָגָבָן וְאַוְתָּה המאבל תעמלת לפלירות ולקלות. ואם אַסְתַּמְפָעָ

רב האי גאון

קבוד נשים והדר לאנשימים
ולכל פופתנה ענן באישים.
ושתקות לבל משען לאוותה
וילא עם כל קרווב חוויה יא.
ולעד אל תמי שונן בזדרה (ט)
ומסורה בפנוי גשם אליך
ונע טבה תמי קוצר בעינה
משפרה (ט) פמי מיאל שלקתו.
זהה תפמים ווישר עם אליהם
ואל פרורוש לך מה בגבוזים (ט).
וקשותה ותריש גם נקבה
שפחה אל מעלה עפסת בריקה (ט),
ואם קבקחה ואשלל לא לפרקם
שכח אגאל פלילי עם קשבתם.
ואל פבוש לך ללבושים ולררוש
הונה נגב לחכם או פהו ראש.

האר ועל כן התשלל שלא היה וזה רק תשב פיטום בכוונה כי זה כבוד וכבוד.
א) לא תחק לך שופך לחיות לך עליה בסיסו וממן, במלת קרכט יש להטיקו ג'ז'ין
ואל קרגוניך שלב רבבים וידר באמורו, שם כל'.

(ט) ג'ז'ין גנער פ' קרוב אל גנער מסכמת מים.

ב) שיש לנו "מושברת" מפני המשקה.

ד) נראה שבוננו על פזמון כסות היה ע"י אלהו, ומולן בנדוד היחסיות נס-
טה והוא היה קורש בכוח שלפעלה.

ה) מכון על מאורות כיריך פ' חרש שומה וכקון פיטיקון-רעע, ובתקופה אואש-

ה' הנשים.

וועל תקאב לבל דבר ומפני (ט)
ואל פגיד תל'וקה לשונא.
מבקש פסקך ליב אל קדרון
ובאים אל פהו בא תוך שאוננו (ט),
והשפר לך (ט) מרוב דברים
ונרע פ' גן יריבוק ג'ורי (ט).
יאל פרוך בני לילה ימיין
ויאל פאמן לך אל כל דרווי (ט).
וכע פ' בס פמי עשק ומורה
ובקרם מששיהם געמלה.
לשונגה שים גפיך גאנך
ובאלם הויה בין קהיבוריה.
ואל פרחת ארי אטורה בתקבלה
ואם איזו קשלח נאקליה.
ואל פבוש אליך אשא עפיקה
ושיפחה גא פגימה רגעך (ט).

חוון פבי פלאה היבן יהוה זו מוב לד זירבה שנתק.
א) יהוה לתהויה שא היה מהריג בורר וקורב לו לעולם היה מן המלכים.
ב) בונגו כמו שבא בית בעש שרועש בן מי שירין עם זיד המחרזר עמו ריב.
ג) צ'ל פבר ווינו שאל הבנים נחשך בירב דברות כי גם המורדים יירבו.
ד) צ'ל דורות לדורות כבירות.

ה) פטאנרט אל ייא אוד ווינו בלילו, ווינו אל תאהן בלאו אל תבנת בגדוד.
ה' פטאנר מ'ס פטני החרות, ולמה לא ובצח? פטני שאן עליה פטינה שטム בעס.
ו) פ' פ' תאה אל חבטש אל אשת אש. ג'ס על אשך תשוויה לבל ביטתש על אש

ונפקחת דרזה ודרבי אומנותה

ווראת אל וסור מועל חכינה א.

תיה אגאל פללי עם גראן

ושתקנית קגנה לה גאנון א.

זבקאך במר ארדים פישרים

ניירוה אמי פראט דקנין.

זטוב ליאת זלבא אל אבליט

לה קפוא גביה טשחה זיגיליט.

ולא פרהש לשונא מה בלבק

וילנאטו פתר אס לא תהי בך.

חיקור חיליכים נפרק עת מזווים

ונדר על לבב אישים ופירים.

וסור מדין ומזרון ברעה

ובל פעם עלי חוף בור ישוחה.

א) ע"מ הפקוק באיזוב: זו ואצת אידיין דיא הפקוק וסוד מושע הבונה.

ב) נוגור נעה טביה הוא לאוטו בטל משא ומתן וקוניה יעשה בכדי וכקנין ובערום
די להנעל מפענות רוזן וברבסט דונע עס דין תמי סוף אוותו גש שאמוד להלוות בל

ריטם והוא סן. התזעקו ואבן גענו.

ג) בחרבו: שוב ללבת אל בית אבל מלכית אל בית משה. ושערו וטוב לך וכו' זטובי הפקול רבכ להלע עלי' באהר השני.

ד) ג') שחזור השנאה שבלבך גנד השונא אונך. שם לא חסתייה תהה.

ה) פטל אטורי' בענין כרי' גשס.

ו) כלודר: פטר סכל יוני סכנת, רין, פון, מון, בור, שאחד.

ובגד אט אבז'יך זעפם
קרז'יך ובל דעיש שלומט,
ואם קבא באצ' פאל ומקלב
דעיה כי על ארי תעמוד ותקלב
או וראת אונשיים לה יטירה
וילכו פחקך גדוול זונלא א.
חוור גו אל פקי אונטו קרבין
ונארינה אל תומך ליטזיו א. רפנ'ו
ונש בת שחתני מבן גויה
ויטקה לאבז'יך וטירה א.
ובל דבר אשר פאל זקי בא
רצאה בו זאומל גס ואת לטזחא.
ויטוב אשפטך מביבא לאקבר
בחילה פלהתמן בגבר א.
קארה דיריה לך גוינט ישרים
ונטנעה קפונות חזקדים זארים.

א) שעור אלה מהדרויס א, שאט הסולר ייך עלאג בענין לא תחת פגענו כי ענין
איי תומוכו" ספל. וגס חרואה פטני אונש לתהוור ואורבה פחדר ווועה גודל על
אתה. כי יש לאושט להאנך. קירבה לאבל זקירות לאויז מספונטן, און לוי' הז האמאן
שלאותו קפה להאלטו.
ב) כהה מעין בחורה וכבלען שנטן אונזוי דרכ' יטראה שייבור לא האולט.
ג) בכטונג זלעט שיז דן זו.
ה) זוקען אונר באן גולד לעין שטשר אויז מל' ואיז, הלאכרי האנטש נטהה גאנט
אל אויש מלענעם פען רהט ורטטיך לאוש נבר.

ואם תקנעה לאדם בור בפקה
לה און יעדס פוניה וחותר א'.
במר אנטק גבל פון ופושא
ויזן על דל געל פסבען ויזנטה.
זמנוקים לנטשך שית זיינען
ולא תעלה עלי קיר או עלי עץ.
ולעד אל תקנא בגדרות
ואל פתקמוד לך איש רב פעעים).
ויעירה פקונטקה זיקומה
קערא ודרוש להכין פעלמה.
וכל גבר אשר אין לו מבנה
חלא הוא לכתה פאומינה).
ואל פגער זמוץיך בשואל
ויזחה נא לבקענינו בחוזיאל).

- (א) כמו בהללים בור כהה ווועהו חועל בשחה וועל. וטלת חותה זכותה תאר לו
חצבר להויאת בור כלור הרבר שורה ושותר והוא הבו.
(ב) גם פאן במלת תחודה ציד לנטוש מphasמת מלת זילוות אל מהוור להויא
אייז רב פעעלס וגשווום הויאת קנא.
(ג) ואודס אנד תבונה באופת הוי הויא בכחמה בכחוב: ואודס בוקר ולא יבן נסכל
ככחמות רדונן.
(ד) כל ייזוד אל תגע בעו שוואל כדר חדר זוא בחרוניות ובכחות נא"
ויזנוקו בחואל, הדיגנו בתפען ולא בעעה מען הוואל משה, או בדרכויס כטלס בעו
זאנלו שיין צען. וווער נוואר שהוא משעל-עס ולוקוון זון הנגרוא הוואל ווי בע משלשל.

זוניה קרייז במאכלה וסוקה
ולמה זל ולא מהפוד עפיטעה).
ובל גדר בפי שלבו נרעען
וכל חישב בפי מוקן קלאבונו).
ונדרת לב נערת פיא זגאותה
ונאחות לזרבה הענינה.
פמי פקיד במו פרר וענן
פלפליך, בסוד קקל ומונן).

- גונה עשה זבוחה עס שבחה
זמאני שי בלעטל ברטה.
גונה נא לאורי גוב ומעל
ויזש אס פקי רаш לשעטל).
ואס אשלים זרבון עס אונשים
לזה מהס זסרא מפח זוקשים.
אַהֲבָת בְּעֵה פְּנֵיר גְּבָשָׁה
וְלִשְׁלֹמוֹן גְּבָעָה גָּאֵל קְרוּשָׁה.
וּסְנֻרָה פְּשָׁבְנָעָת שְׂאוֹ זְגָרָה
לְהַשְׁגִּיעַ בְּשָׁם גָּדוֹל וְנוֹרָא).

- (א) בונגו. שתיהה קרווד להנטון בסאול וכוסות. זונראה להוניה זונאהו) חחת גוולה).
סאול החפוד אין גירד לדוסוף במשעבה, אשר).
(ב) קלרבר אל רונטה להנטון זוואר בעבב ערער פצלן וכן כל זושב כמי כשרוון.
(ג) שעיר חרונו תול המלך תלוד.
(ד) פאנאום: זהה זגב לאיזוין ואיל מהו ראנש לאס גאלען.
(ה) זונר פאנזיג ערדזון זונר.

ונכפי איש דבוריו איך מפנה
ומאמר בֶּלְעָנָשׁ בַּאֲשֶׁר עָזָה אָוֹן
וְאֶל פָּאַקְדֵּן לְךָ בְּדִבְרֵר חֲנִיתָוּ
אֶאָבֶל בַּי אָם בְּעָגִינִיךְ לְאַחֲרָוּ
סְתָה פָּוּ בְּפָעָן נְגָאָן וְחַנְדָּר
וְאֶל פָּאַקְדֵּן בְּאַיִשׁ בְּגַדְרַן וְמוֹבָרָן
וְאָמָן תְּבִכָּה בְּנָהָה וְשַׁמְרָה גְּבוּלָה
וְאֶל פְּבָנָה לְךָ פַּי אָמָן בְּפָשָׁלָה
וְאָמָן תְּאַחַב בְּשִׁיוֹתָה אַת יְסֹורָה
בְּפָקָדָם, שְׁתָמָן חֻבָּס גְּנוּנָה ?
תְּנָהָעָם בְּעַלְעַל דִּינָה קְאַלָּם
וְלִמְנוּ בְּעַלְפָרָה אַל תְּשִׁלְלָמָן,
וְקוֹלָה אֶל קְהִי נְשָׂא בְּדִינָה
תְּקַדּוּ רְדִיקָה בְּקַפְרָה אַת תְּרִינָה,
וְכָבָר תְּאַפְּתָה פְּתִירָה וְמוֹבָה
וְאָמָן אָנוּ, פְּטִי קְלָלוֹן קְמָה.

(א) פְּתִירָה אֶיךָ חָחוֹן אַחֲרָיו דָּבָרִי טַי אַישׁ וְאַמְוֹנוֹ מְבָלָה רַעַת מְן ... אֲוֹה אַמְּתָה
דָּבָרִי. וְעַצְמָתָה אָשָׁן לְהַאֲסֹן בְּלֹאָה מִשְׁנָה בְּעִינֵינוֹ, וְוּמָן מְעַמְּדוֹן שָׁוֹסָבָן לְאָה
סָה שָׁאָבָר לְסָרָר פְּלָקָשִׁי לְבָן.

(ב) סְתוּחוֹת מְשֻׁנָּתָן בְּבָל אֲמָה אֲמָה אַחֲרָה לְהַשְׁוֹתָה יְזֹרֶד בְּקָטָם שָׁאָנוֹ שְׁלָל אַת
חוֹיָה לְרוֹמָם בְּיִדְוֹת.

(ג) הוֹה אֶיךָ וְהַגְּדָה הָאָתָה בְּדָן עַמְּכוֹרָוּ, שְׁאָל וְדִבְרֵר הַבְּהָעָם בְּלָי דִינָוּ וְאַת
רַע גַּדְדָּן לְאַיְלָה לְוַנְמָלָה. וְבָרוֹתָה הָאָתָה — לְאַזְמָק בְּרָנוּ אַבְלָה וְתַהְוָתָה
וְיכְבָשָׁס כְּעָמָן, וְבְמַעַמְּדוֹן וְדִבְרֵר אַמְתָה שָׁמָן לְאַיְשָׁה בְּנָי גְּנָלָלָן.

גְּנָע בַּי קְפָעַת לְחַת בְּלָב טָוב .

לְה טָוב מְנַעַף פְּנִים (קְטָבָב אָ).

יְמַחְפָּר אֲשֶׁר יְמַן בְּכַשְׂרָב

בְּעַט טָבָב מְאָשֶׁר יְמַן בְּעַשָּׂר
וּבְזָוָה גָּלוֹת וְעַל מְלִכּוֹת תְּקִבָּל

וּמוֹפָר אֶל בְּנִיה נְשָׂא וְסָבָל .

וְתְּקִיד בְּפָשָׁה תְּחִיה נְבוֹכָה
וּמוֹן עַל בְּל אֲשֶׁר תְּאַבֵּל בְּרָקָה .

וְאֶל פְּשָׁב בְּמַקְמָס צָר בְּמַזְרָא .

בְּאַלְעָמָן תְּחַבְּתָן יְד לְה נְגַנְּתָה .

וְאֶל חַכָּבָב לְזָבָר סְפָט וְנַנְדָּר .

וְלֹא מְרֹרָה סְלָול יְחִיד וְבָדָר .

וְנַשׁ דָּבָר אֲשֶׁר בּוּ לֹא תְּקִנָּה .

יְמִינִי חַיָּשׁ בָּא לְה בְּאֲשֶׁר מְאָתָה .

וְתְּמַפְּלָד רְאָת טָרָם עַלְוָתָה
בְּרָאָשָׁתוֹ בְּעַה קָה אַתְּרִיחָה .

וְסָנָה בְּאָנוֹשׁ לְכָב וְעַגְשָׁ

וְקַפְרָה קְפָה מְבָשָׁל וְמְקַשָּׁה .

(א) כְּאָבָרָה : אֲשֶׁר סְפָל אֶל דָּל הַמְּסִתְבָּל בְּדִרְתָּה לְעַשְׂוָתָה . וְמַתָּה קָטוֹב לֹא
אַמְתָּשׁ לְלַעֲגָנָה .

(ב) מְלַשּׁוֹן מְוֹךְ וְוּרְשָׁוֹן לֹא תְּהַווּ עַבְבָּד בְּשִׁבְעָל דָּבָר אֲשֶׁר יְשַׁׁלֵּחַ לֹא סְפָק וְנַגְדָּר בְּסָפָה .

(ג) צָל לֹא לְאַקְוָה לְאַלְיָה וְיַקְרָב שָׁרָשׁ כְּוֹן עַמְּבָיה .

(ד) בְּמַאֲרָת אֲיוֹת הַכְּבָשָׁה אַתְּבָהָל .

(ה) שְׁעוֹר אֲנוֹשׁ עַקְבָּה לְבָב , וְסָנוֹת הַשְּׁלָק הַמְּקָר הַלְּהָלָה וְבְנוֹתָה אֲנָשׁ יְשַׁׁלֵּחַ לֹא
אַבְלָה כָּוֹעַ שְׁפָא .

כל עגנה כי קפלה במלזך
ובשלכל ולי חמץ זבקה.
ואם אפקת פלטינה קשורה
ל רפואי הוא ותה לא מפלזה.
רעיה חכמה ואם בעפה פלאיה
דעה צבון ובין ספרי רפואה.
ומבע לה איט מלוד לרגה
ונעת בתפערם שבח בשנה.
שפר בא לבה מבל זריזים
ויליש את גנוד לבנים.
ואם פלונה לך שלם ואם אין
לק מות בקנורים אל תפאנן.
ואל תאמיר להעך שבוב וקדר
ויש אפקת לתמן אל תפארו.
היה קוצע לבן חכמה ואופר
גנה בינה ולא זתקב זטוף.

(א) מלת ערואת לומרה נס לא יכח לפי המשקל.

(ב)

(ג)

(ד)

(ה)

(א) מלת ערואת לומרה נס לא יכח לפי המשקל.
(ב) עד הבהיר בבל עת יהוו בידך לבנים.
(ג) שמן המלוט מותם במוראים אין להט מטבון, והוא השם בין טם ובל "בל".
(ד) הבונה החותם מושל ורזה בעבדים כי או יעבורך בתם ובישראל והלה זה פה
ולעשין.
(ה) פ' אם שלחה תשעה זו טבון מוחבך.
(ו) כבאיין כן היה גבר גורל אשר לות מד בזקנותו.

וישקי מפלקה גם קויה
אנ מקץא לך גם לבקך.
וינטנו את געליך וכגון
אשורה און בריתת רבנן.
גנה פון קעדרים באעירום
ואל פרחת לסתון גם בחרירום.
וינרמק פגנו משל ורודה
ויאו פגנה לך קאר ושגדה.
שלשה מעשה מהשוכב בשפר
קנות שגה קנות וען (פקרח).
ואם פקיה שבע צרים ושניט
תמי אבן שבע עקי יונזיט.
יאו איש אשוחק אל קזני
זהו יוסיפ עונות על עונזו.
גמה יזעל אשר ותיה גטבל
ויתוינו געטל וגם בטהל.

- (א) כבאיין חולך את האכמים ירכט. ומלה בעליה מושב ער היה קבוץ דבר חבאה.
(ב) שעור הבהיר: ואל תבה מושות להוון דה.
(ג) הבונה החותם מושל ורזה בעבדים כי או יעבורך בתם ובישראל והלה זה פה
ולעשין.
(ד) פ' אם שלחה תשעה זו טבון מוחבך.
(ה) כבאיין כן היה גבר גורל אשר לות מד בזקנותו.

שא אמר.

וְלֹא נִכְרָא אֲנוֹשׁ כִּי אֵם לְפָלֵל
לְבָזָרָא גַּם שָׁמֶן בְּלֵל יוֹם לְפָלֵל).
שְׁמֹר תְּקִים וּמְשֻׁפְטִים יִשְׂרָאֵל
וְדוֹן נְקָשָׁק פָּמוֹ תְּדוֹן אַתְּרוֹם.
שְׁפָעַ פְּקִידָר לְדָבָרִי בְּחַבְקִים
וּסְנָרָה מְאַנְשִׁים בְּגַעֲלִים (ו.).
וְתַּסְפֵּךְ דָּבָר שְׁמֹר חַזְקָה וְתַּהֲקָה
אַנְיָפָה לְבָבְךָ לְבָבְךָ אַזְרָחָה.

א) מ' רטורו לו' המשך על זה. אבל נמה זו פשוטה ואנדר בבל וזה לא
אפשר ששל' שלנו נבואר כי אם להלן היה ציריך לומר בבל הום כוכב
זה לאו שחלבלן אודר בבל הום. ועוד וortho נזכר לפהוק הבירוי בעקבות המשך.

(ב) כמו זה עתה נעלמות לא אב�ו, וזה שאון תובע כברו.